

Kypsät

Selvitys seksityöntekijöiden ajatuksista ja palvelutarpeesta Pro-tukipisteellä liittyen eläkkeelle siirtymiseen ja seksityön lopettamiseen

Miia Notkonen

Anna Ruuska

OPINNÄYTETYÖ
Elokuu 2019

Sosionomikoulutus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomikoulutus

NOTKONEN, MIIA & RUUSKA, ANNA:

Kypsät

Selvitys seksityöntekijöiden ajatuksista ja palvelutarpeesta Pro-tukipisteellä liit-
tyen eläkkeelle siirtymiseen ja seksityön lopettamiseen

Opinnäytetyö 50 sivua

Elokuu 2019

Opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää seksityöntekijöiden ajatuksia seksityön lopettamisesta ja eläkkeelle siirtymisestä. Lisäksi tarkoituksena oli näiden ajatusten pohjalta tarkastella, minkälaisia palvelutarpeita seksityön lopettamista suunnittelevilla ja seksityön lopettaneilla sekä eläkkeelle siirtyvillä seksityöntekijöillä on Pro-tukipisteellä. Opinnäytetyö mahdollistaa seksityöntekijöiden ajatusmaailmojen ja toiveiden esiintuomisen.

Opinnäytetyössä käytettiin laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmiä. Aineistonkeruu toteutettiin ryhmämuotoisina työpajoina Helsingissä keväällä 2019 suomen-, thain- ja venäjänkielisille seksityöntekijöille. Työpajoissa saatiin tietoa seksityöntekijöiden ajatuksista, jotka koskivat seksityön lopettamista sekä eläkkeelle siirtymistä. Tämän lisäksi kartoitettiin eläkkeelle siirtyvien seksityöntekijöiden palvelutarvetta Pro-tukipisteellä.

Seksityöntekijöiden eläkkeelle siirtymiseen liittyvät ajatukset olivat hyvin samantaisia kuin mitä eläkkeelle siirtymistä koskevissa tutkimuksissa on saatu. Opinnäytetyössä tuli esille muutamia palvelutarpeita, joita erityisesti seksityön lopettavilla ja eläkkeelle siirtyvillä seksityöntekijöillä on. Niistä merkittävimäksi nousi yhteisöllinen toiminta.

Keskeisistä tuloksista on pääteltävissä, että seksityön lopettaminen ja seksityöntekijän eläkkeelle siirtyminen eivät kulje aina ajallisesti rinnakkain. Palveluiden tarjoamisessa ja kehittämisessä on huomioitava erillisinä kokonaisuuksina sekä seksityön lopettavat että ikääntyvät seksityöntekijät. Tämä opinnäytetyö mahdollistaa lisäksi seksityöntekijöiden ajatusmaailmojen ja toiveiden esiintuomisen.

Asiasanat: seksityö, eläkkeelle siirtyminen, palvelutarve, Pro-tukipiste, seksityön lopettaminen

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

NOTKONEN MIIA & RUUSKA ANNA:

Matures

Assessment of sex workers' thoughts and need of services in Pro-tukipiste about retirement and leaving the sex work field

Bachelor's thesis 50 pages

August 2019

The purpose of this thesis was to figure out what kind of thoughts sex workers have about leaving the profession and retirement in general. Sex workers who have assisted in the making of this thesis are clients of Pro-tukipiste. On the ground of thought assessment, the purpose of this thesis was to determine the need of services for sex workers who have retired, consider retiring, or are leaving the sex work field.

The thesis was produced using methods of qualitative research. The data used in this thesis was gathered at group-form workshops for Finnish, Thai and Russian speaking sex workers in spring 2019 in Helsinki. The collected data include their thoughts about retirement as well as quitting sex work in general. In addition, sex workers' need of service concerning retirement in was surveyed at Pro-tukipiste.

The results show that sex workers' thoughts about retirement were similar to retirement phenomenology. A few specific needs of services were found to exist among the sex workers, who either have considered leaving sex work or are approaching retirement age. The most desired service was community involvement.

It can be concluded that a sex worker leaving the sex work field and a sex worker at the verge of retiring are rather two completely different scenarios. It is especially important to acknowledge these as two separate groups when providing and developing services. This thesis provides information about sex workers' ways of thinking and their desires.

Key words: sex work, retirement, need of service, Pro-tukipiste, leaving sex work

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	7
	2.1 Yhteistyökumppani Pro-tukipiste	7
	2.2 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset	9
3	SEKSITYÖ	11
	3.1 Seksityö ja seksityöntekijät Suomessa	12
	3.2 Seksityön lopettaminen	14
4	ELÄKKEELLE SIIRTYMINEN	16
	4.1 Suomen eläkejärjestelmä	16
	4.2 Eläkkeelle siirtyminen	17
5	TOTEUTUS	20
	5.1 Aineiston keruu ja dokumentointi	24
	5.2 Aineiston käsittely ja analyysi	24
6	TULOKSET	26
	6.1 Seksityöntekijöiden ajatuksia eläkkeelle siirtymisestä ja seksityön lopettamisesta	26
	6.1.1 Terveys	27
	6.1.2 Ihmissuhteet	29
	6.1.3 Arjessa ja muutostilanteissa jaksaminen	30
	6.1.4 Talous	31
	6.1.5 Usko ja hengellisyys	31
	6.1.6 Elinympäristö	32
	6.1.7 Ajankäyttö	33
	6.2 Eläkkeelle siirtyvien ja/tai seksityön lopettavien seksityöntekijöiden palvelutarve Pro-tukipisteellä	33
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	36
	7.1 Seksityöntekijöiden ajatuksia eläkkeelle siirtymisestä ja seksityön lopettamisesta	36
	7.2 Eläkkeelle siirtyvien ja/tai seksityön lopettavien seksityöntekijöiden palvelutarve Pro-tukipisteellä	39
8	POHDINTA	41
	8.1 Luotettavuus ja eettisyys	42
	8.2 Jatkokehitysideat	44
	LÄHTEET	46

1 JOHDANTO

Ikääntyvien ihmisten ei usein ajatella työskentelevän seksi- ja erotiikka-alan kentällä. Stereotyyppinen käsitys on, että ikääntyneet naiset ovat epäseksuaalisia (Kangas & Nikander 1999,12). Pro-tukipisteen toiminnassa on kuitenkin havahduttu siihen, että heidän asiakaskunnassaan on enenevässä määrin ikääntyviä tai eläkeikää lähestyviä henkilöitä. Pro-tukipiste on seksi- ja erotiikka-alalla toimivien ihmisten ja ihmiskaupan uhrien oikeuksia ajava asiantuntijajärjestö (Pro-tukipiste 2019).

Eläkkeelle siirtyminen on suuri muutos elämässä. Eläkkeelle jäävien seksityöntekijöiden palvelutarpeen selvityksen ajankohtaisuus tuli ilmi Pro-tukipisteen toiminnassa. Pro-tukipisteen työntekijät olivat havainneet, että asiakkaiden keskuudessa oli eläkkeelle siirtymistä ja seksityön lopettamista pohtivia henkilöitä. He olivat myös huomanneet, että palveluita käyttivät sellaiset henkilöt, jotka olivat jo lopettaneet seksityön tekemisen. Näiden asioiden pohjalta haluttiin selvittää, tulisiko Pro-tukipisteen kehittää eläkkeelle siirtymistä tai seksityön lopettamista harkitseville asiakkailleen erityisiä palveluita.

Osallisuus on yksi osa-alue Pro-tukipisteen arvopohjasta, jolloin asiakkaiden osallisuus halutaan huomioida myös palveluiden suunnitteluvaiheessa. Tästä syystä palveluita haluttiin kehittää asiakkaiden tarpeiden pohjalta. Suunnitelimme työpajakokonaisuuden yhteistyössä Pro-tukipisteen työntekijän ja vertais-toimijoiden kanssa. Työpaja toteutettiin Helsingissä suomen-, thain- ja venäjänkielisille Pro-tukipisteen asiakkaille.

Työpajojen myötä meillä oli mahdollisuus tarkastella, minkälaisia asioita eläkkeelle siirtymistä tai seksityön lopettamista pohtivilla seksityöntekijöillä on liittyen eläkkeelle siirtymiseen. Tämän avulla pystyimme tunnistamaan palvelutarpeita. Lisäksi opinnäytetyö häivyttää seksityöntekijöiden marginaalista asemaa vain seksityöntekijöinä ja antaa heille mahdollisuuden näkyä vaihtoehtoisten asioiden kautta, kuten esimerkiksi eläkeläisenä.

Kiinnostuimme seksityöntekijöiden ja eläkkeelle siirtymisen suhteesta, sillä aiheeseen liittyvä prosessi antoi mahdollisuuden laajentaa osaamistamme monella osa-alueella. Tällä tarkoitamme aineiston keruuta varten suunniteltuja ja järjestettyjä ryhmämuotoisia työpajoja sekä eläkkeelle siirtyvien ja seksityön lopettamista suunnittelevien seksityöntekijöiden ajatusten ja palvelutarpeiden tarkastelusta. Huomasimme myös, että tutkimus ikääntyvistä ja eläkkeelle siirtyvistä seksityöntekijöistä oli vähäistä. Halusimme tuoda esiin eläkkeelle siirtyvien seksityöntekijöiden ajatuksia eläkkeelle siirtymisestä. Sen avulla saimme myös paremman kuvan palvelutarpeista. Koimme myös tärkeäksi, että pystyimme opinnäytetyöllämme tuomaan eläkkeelle jäävien seksityöntekijöiden äänen kuuluviin. Seksityöntekijät ovat paljon muutakin kuin vain seksityöntekijöitä. Tämä asia usein unohtuu julkisessa keskustelussa.

Tässä työssä saatuja tuloksia on mahdollisuus hyödyntää Pro-tukipisteen toiminnan suunnittelemisessa ja kehittämisessä. Lisäksi näemme tämän opinnäytetyön mahdollisuutena avata väyliä myös muiden palveluntarjoajien suuntaan ja laajentaa heidän tietämystään seksityöntekijöiden ja eläkkeelle siirtymiseen liittyvän suhteen erityisyydestä.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa käsitellään opinnäytetyön lähtökohtia ja kerrotaan yhteistyökumppanista. Lisäksi tarkastellaan opinnäytetyön tarkoitusta ja tavoitetta sekä esitellään opinnäytetyötä ohjanneet tutkimuskysymykset.

2.1 Yhteistyökumppani Pro-tukipiste

Opinnäytetyön lähtökohtana oli yhteistyökumppanimme, Pro-tukipisteen, tarve. Pro-tukipiste on seksi- ja erotiikka – alalla toimivien ihmisten sekä ihmiskaupan uhrien oikeuksia ja osallisuutta edistävä asiantuntijajärjestö. Pro-tukipisteellä on toimipisteet Helsingissä, Tampereella sekä Turussa. Tämän lisäksi he antavat tukea ja tietoa valtakunnallisesti myös verkkosivujensa chat -palvelussa. (Pro-tukipiste 2019.) Opinnäytetyömme on tehty yhteistyössä Pro-tukipisteen Helsingin toimipisteen kanssa. Tarve eläkkeelle siirtymistä suunnittelevien seksityöntekijöiden palvelutarpeen selvittämisestä oli tullut Pro-tukipisteen toiminnassa ilmi.

Pro-tukipiste tarjoaa matalan kynnyksen terveys- ja tukityötä (Toimintakertomus vuodelta 2018, 4). Matalan kynnyksen palveluita voidaan määritellä palveluiksi, joilla on normaaleihin palveluihin verrattuna matala kynnyks. Tämä tarkoittaa sitä, että asiakkaalta vaadittavia palveluun hakeutumisen edellytyksiä on madallettu. (Leeman & Hämäläinen 2015, 1.) Pro-tukipisteen tärkeimmät työmuodot ovat terveys- ja tukipalveluiden lisäksi etsivä työ sekä yhteisöllinen toiminta, joka sisältää vertais- ja muuta ryhmätoimintaa. (Tukea ja tietoa 2019.) Terveyspalvelut pitävät sisällään terveysneuvontaa, seksin välityksellä tarttuvien tautien testausta sekä raskaustestejä ja A- ja B- hepatiittirokotuksia. Tämän lisäksi tarjotaan sekä ajanvarauksella että päivystyksessä saatavia sairaanhoitajan, terveydenhoitajan tai lääkärin tapaamisaikoja. Pro-tukipiste tarjoaa asiakkailleen kondomeja, liukuvoiteita sekä tarvittaessa uusia turvallisempaan pistämiseen tarvittavia välineitä. (Terveyspalvelut 2019.)

Tukipalvelut sisältävät ohjausta ja neuvontaa arkeen, hyvinvointiin, terveyteen ja oikeudellisiin asioihin. Ohjaus ja neuvonta sisältää palveluohjausta esimerkiksi

asumiseen, toimeentuloon, työllistymiseen, koulutukseen ja Suomessa oleskeleluun liittyvissä asioissa. Pro-tukipisteen työntekijä voi lähteä asiakkaan kanssa asioimaan muihin palveluihin tai auttaa esimerkiksi täyttämään lomakkeita. Tapaaminen voi tapahtua päivystyksessä, jonne voi saapua ilman ajanvarausta. Päivystyksiä järjestetään viikoittain. Lisäksi on mahdollista varata aika työntekijälle. (Tukipalvelut 2019.)

Etsivässä työssä tehdään jalkautuvaa työtä siellä, missä seksityötä tehdään, eli baareissa, erotiikka-alan liikkeissä, strippipaikossa, kadulla, ulkoalueilla, internetissä ja hierontapaikoissa. Etsivän työn yhteydessä on mahdollisuus saada turvaseksimateriaalia ja keskustella seksityöhön liittyvistä asioista sekä varata aika tapaamiselle työntekijän kanssa. (Etsivä työ 2019.)

Pro-tukipisteen yhteisöllisessä toiminnassa on mahdollisuus toimia vertaisena ja olla mukana suunnittelemassa toimintaa. Tämä antaa osallistujille mahdollisuuden osallistua toimintaan mielenkiinnon kohteidensa mukaisesti. Yhteisöllisen toiminnan tavoitteena on osallistaa seksi- ja erotiikka-alan työntekijät tasavertaisina toimijoina ja vaikuttajina osana Pro-tukipisteen toimintaa. Helsingin toimipisteellä kokoontuu säännöllisesti myös kaksi eri vertaisryhmää, monikulttuurinen vertaisryhmä sekä Pro-ryhmä. Monikulttuurisessa vertaisryhmässä keskustellaan esimerkiksi seksityöstä ja suomalaisesta yhteiskunnasta. Lisäksi retket erilaisiin kohteisiin ja yhdessä syöminen ovat iso osa tämän ryhmän toimintaa. Ryhmässä on tukena työntekijöitä. Monikulttuurisen vertaisryhmän lisäksi toimiva Pro-ryhmä on suunnattu suomea ja englantia osaaville seksityöntekijöille. Pro-ryhmä toimii täysin vertaisten varassa, jolloin kaikki ryhmään osallistuvat ovat seksityöntekijöitä. Näiden ryhmien lisäksi Pro-tukipisteellä toimii englannin kielen opiskeluryhmä. (Yhteisöllinen toiminta 2019.)

Pro-tukipiste antaa verkkosivuillaan tietoa muun muassa seksin välityksellä tarttuvista taudeista, turvallisemmasta seksityöstä sekä seksityöhön liittyvästä lainsäädännöstä ja ihmisoikeuksista (Tukea ja tietoa 2019). Vuonna 2018 Pro-tukipisteen Helsingin toimipisteellä 8119 käyntikertaa. Näistä merkittävin osa yksilöllisestä tuki- ja terveystyöstä, joka käsitti 2687 käyntikertaa sekä päivystyksestä, joka käsitti 2486 käyntikertaa. (Toimintakertomus vuodelta 2018, 4.) Yksittäisiä

henkilöitä ei tilastoida, joten vuodessa tapahtuneisiin käyntikertoihin voi lukeutua useamman kerran sama henkilö.

Vakituisten työmuotojen lisäksi Pro-tukipisteellä on käynnissä Prop up -hanke vuosina 2018-2020. Hankkeen tavoitteena on lisätä tukityön maantieteellistä kattavuutta sellaisilla paikkakunnilla, jossa Pro-tukipisteen toimipistettä ei ole. Lisäksi hankkeella pyritään tavoittamaan sellaisia kohderyhmiä, joita Pro-tukipisteen nykyisen perustoiminnan kautta ei muuten tavoiteta. Hanke toteutetaan valtakunnallisena jalkautuvana työnä sekä verkossa tapahtuvana etsivänä työnä. Lisäksi verkossa toimiva chat –palvelu on osa hanketta. (Toimintakertomus vuodelta 2018, 7.)

Pro-tukipiste toimii ja vaikuttaa eri kanavien kautta. Verkostoissa toimiminen, asiantuntijalausuntojen ja –haastattelujen antaminen, asiantuntija- ja ohjausryhmiin osallistuminen sekä kouluttaminen ja konsultointi koostivat vuonna 2018 tehdyn vaikuttamistyön. Pro-tukipiste oli jäsenenä useissa asiantuntija- ja ohjausryhmissä sekä kansallisissa että kansainvälisissä verkostoissa. (Toimintakertomus vuodelta 2018, 1-2.) Pro-tukipiste toteuttaa asiantuntijalähtöistä ihmiskauppa työtä, eli Iris-työtä. Iris-työssä tehdään erityisasiantuntijatyötä, joka pitää sisällään vaikuttamistyötä sekä ihmiskaupan uhrien tunnistamis- ja tukityötä. Konsultaatioiden antaminen sekä verkostotyö on myös Iris-työssä merkittävä osa vaikuttamistyötä. (Toimintakertomus vuodelta 2018, 5-7.)

2.2 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia ajatuksia Pro-tukipisteen asiakkaina olevilla seksityöntekijöillä on seksityöstä eläkkeelle siirtymisestä sekä onko heillä sellaisia kohdennettuja palvelutarpeita, joihin Pro-tukipiste voisi nyt ja tulevaisuudessa vastata. Selvityksen tavoitteena oli saada tietoa siitä, minkälaisia nämä kohdennetut palvelutarpeet ovat. Tietoa seksityöntekijöiden ajatuksista saimme Pro-tukipisteellä helmi-huhtikuussa 2019 järjestetyistä ryhmistä. Ryhmiä oli kolme: thain-, suomen- ja venäjänkielinen. Jokainen ryhmä tapasi kolme kertaa. Kohdennetun palvelutarpeen selvittäminen oli miniprojekti, jonka myötä oli

mahdollista arvioida, tarvitsevatko juuri nämä kohdennetut palvelut lisärahoitusta. Tämän pohjalta Pro-tukipisteellä oli mahdollista harkita, onko tarpeellista hakea palvelujen tarkempaan suunnitteluun ja toteuttamiseen hankerahaa keväällä 2019.

Tutkimuskysymyksemme olivat:

1. Minkälaisia asioita seksityöntekijät ottavat esiin puhuessaan eläkkeelle siirtymisestä tai seksityön lopettamisesta?
2. Minkälaisia palvelutarpeita seksityöntekijät ottavat esiin puhuessaan eläkkeelle siirtymisestä tai seksityön lopettamisesta?

3 SEKSITYÖ

Tässä opinnäytetyössä käytetään seksityö- ja seksityöntekijä -käsitteitä yleisemmin kaupallisesta seksistä käytetyn prostituutio- ja prostituoitu -käsitteiden sijaan. Kohderyhmäämme ovat myös erotiikka-alan työntekijät, kuten eroottiset hierojat ja tanssijat. Käytämme kuitenkin pääasiassa kattoterminä seksityötä ja seksityöntekijää, joka tässä yhteydessä sisältää myös erotiikka-alan työntekijät. Käytämme myös tarpeen mukaan lakitekstissä käytettyä seksuaalipalveluterminä. Seksityö -käsitettä käytettäessä voidaan vähentää seksityöhön liittyvää stigmaa sekä korostaa seksityön olemusta työnä (Kontula 2009, 2). Seksityön käsitteleminen työnä on tässä yhteydessä välttämätöntä, sillä keskitymme seksityön lisäksi seksityön lopettamiseen sekä eläkkeelle siirtymiseen, jolla viitamma työelämästä poistumiseen. Seksityöstä puhuminen työnä on myös edellytys sille, että seksityö ymmärretään tulonhankintaväyläksi, kuten mikä tahansa muukin työ. Vaikka seksityö tulee aina olemaan ihmisille erityiskysymys, seksin arkaluontoisuuden vuoksi, tulisi seksityöntekijöiden perusoikeudet taata (Kontula 2019). Vuonna 2005 Brysselissä pidetyssä eurooppalaista seksityötä, ihmisoikeuksia, työvoimaa ja maahanmuuttoa käsittelevässä konferenssissa seksityöntekijät toivoivat heitä kohdeltavan kuin muitakin työntekijöitä, joilla on työvoima-, sosiaali- ja ihmisoikeudet:

“Seksityö on sekä työtä että ammatti. Seksityöntekijät ovat työntekijöitä, jotka tulee myös tunnistaa sellaisiksi. Vaadimme työsuojelua, sosiaalisia oikeuksia sekä ihmisoikeuksia tasa-arvoisesti muiden työntekijöiden kanssa. Näistä erityisesti sosiaalisia oikeuksia, kuten pääsyä sosiaaliturvan, terveydenhuollon ja minimipalkkojen piiriin.” (Pictures of reality, 2012. Suomentanut tekijät).

Suomessa lainsäädännöllisesti eri taustaiset seksityöntekijät ovat hyvin erilaisessa asemassa. Seksiä Suomessa saa myydä yli 18-vuotias EU-kansalainen, joka ei ole parituksen kohde eikä ihmiskaupan uhri (Rikoslaki 1889/39 20 luku 8 §, 8 a §, 9 § ja 9 a §). Lisäksi seksin ostaminen tällaiselta henkilöltä on sallittua. Ulkomaalaisen, ei-EU-kansalaisen, kohdalla taas voidaan pitää käännytysperusteena sitä, että hänen perustellusti epäillään myyvän tai myyneen seksuaalipalveluja (Ulkomaalaislaki 2004/301 9 luku 148§ kohta 6). Tämä pakottaa nämä

henkilöt pitämään työnsä piilossa ja ovat siten haavoittuvaisemmassa asemassa. Tämä saa heidät usein pelkäämään viranomaisia siinä määrin, että he esimerkiksi välttelevät lääkärille menoa paljastumisen pelossa. (Kontula 2019.) Olemme kuitenkin tietoisesti jättäneet tässä työssä pois ihmiskauppa- ja paritusnäkökulmat, sillä keskitymme vapaaehtoisen seksityön lopettamiseen ja siihen liittyviin muutoksiin.

Seksityötä on sallittua Suomessa tehdä yksityisenä elinkeinonharjoittajana eli toiminimellä. Kuitenkin vasta vuonna 2011 Patentti- ja rekisterihallitus hyväksyi ensimmäisen kerran toiminimellä toimivan yrityksen, jossa selkeästi myytiin seksipalveluita (Huhtaniska, 2017). Toimiminen ammatinharjoittajana tai yrittäjänä mahdollistaa huolehtimisen omasta eläketurvastaan myös seksityöstä kertyneiden tulojen osalta (Mikä työeläke on? 2019). Työeläkkeen kertyminen voi helpottaa seksityön lopettamista, sillä silloin oma taloudellinen tilanne tulevaisuudessa voi olla turvatumpi kuin ilman työeläkettä. Monet seksityöntekijät kuitenkin säästävät ansioistaan tulevaisuuden varalle epävirallisemmin. Toiminimeen voi liittyä kuitenkin myös ongelmia, kuten mahdollinen tunne siitä, että seksityötä on pakko tehdä. Seksityöntekijän tunne siitä, että hänen on mahdollista lopettaa seksityön tekeminen milloin tahansa, on hänen henkiselle turvallisuudelleen erittäin tärkeää (Kontula, 2019).

3.1 Seksityö ja seksityöntekijät Suomessa

Seksityöntekijöitä Suomessa on erilaisten arvioiden mukaan muutamista sadoista kymmeniintuhansiin, joista kuitenkin todennäköisesti realistinen luku voisi olla lähellä 8000 henkilöä vuodessa (Kontula 2008, 39). Pro-tukipiste on vuonna 2011 arvioinut seksityöntekijöitä olevan Helsingissä noin 1500, joista noin 80% on maahanmuuttajia, pääasiassa venäläisiä, virolaisia ja thaimaalaisia. Suurin osa seksityöntekijöistä on naisia, mutta myös seksiä myyviä miehiä on (Skaffari & Urponen 2004, 58). Miehiä ja transsukupuolisia seksityöntekijöitä on vaikeampi tavoittaa, kuin naisia, joten arviot muiden kuin naisseksityöntekijöiden määrästä ovat karkeita (Byde & Kauppinen 2015, 2). Muunsukupuolisista tai muulla tavoin itsensä määrittelevistä kuin mieheksi, naiseksi tai transsukupuoliseksi emme löy-

täneet mainintoja tarkastelemissamme tutkimuksissa. Seksityöntekijöihin lukeutuu monen ikäisiä ihmisiä. Suomessa vierailevat ovat pääsääntöisesti vähintään täysi-ikäisiä ja enintään 50-vuotiaita. Suomessa pysyvästi asuvien joukossa on taas sekä nuorempia että vanhempia henkilöitä. (Kontula 2008, 43.)

Suomessa toteutettavasta seksityöstä 95% tapahtuu sisätiloissa, mihin vaikuttaa sekä ilmastolliset tekijät sekä se, että seksuaalipalvelujen ostaminen ja maksullinen tarjoaminen yleisellä paikalla on järjestyslain 2003/612 7§ mukaan kiellettyä. (Pictures of a reality, 2012, 20) Sisätiloissa tehtävä seksityö on usein yksinäisempää, eikä vertaisverkostoja ole niin helppo luoda kuin ulkona tapahtuvassa seksityössä, jossa muita seksityöntekijöitä tapaa jatkuvasti. Yksin työskentely vaatii erilaisia turvallisuusstrategioita, kun muita ei välttämättä ole apuna uhkavissa tilanteissa. (Kontula 2019.) Se voi myös aiheuttaa yksinäisyyttä ja vahvempaa erilaisuuden tunnetta, jos henkilö ei tunne muita seksityötä tekeviä.

Seksityöllä on monia erilaisia muotoja klassisesta ”päiväkahviseurasta” intiimihierontaan ja seuralais- sekä erikoispalveluihin. Päiväkahviseuralla tarkoitetaan perinteisesti sanomalehdissä olleita ilmoituksia, joissa seksityöntekijät ilmoittivat seksuaalipalveluistaan. Nykyään käytännössä suurin osa ilmoituksista on internetissä. Ilmoittelua kuitenkin rajoittaa Rikoslain 1889/39 20 luvun 9 §, jossa määritellään parituksen käsittävän yhteystietojen välittämisen tai markkinoinnin niin, että teon toteutuminen olennaisesti edistyy tämän myötä ja tämän palvelun tarjoava henkilö hyötyy näiden tietojen välittämisestä taloudellisesti. Käytännössä tämä hankaloittaa huomattavasti seksityöntekijöiden ilmoittelua palveluistaan ja pakottaa heidät käyttämään kiertoilmaisuja. Kiertoilmaisujen käyttäminen voi pahimmillaan johtaa väärinkäsityksiin, mikä voi olla uhka seksityöntekijän turvallisuudelle (Kontula, 2019). Seksibisnekseen lukeutuu myös vähintään kahden henkilön välisen fyysisen seksuaaliaktin, joka voidaan myös prostituutioksi määritellä, lisäksi esimerkiksi yläosattomat tarjoilijat, eroottiset tanssijat ja pornonäyttelijät (Kimpimäki 2009, 5; Kontula 2008, 124).

Seksityöntekijät voidaan jakaa nelikenttään ammattimaisuuden ja maassa oleskelun perusteella. Näitä ovat Suomessa asuvat ammattilaiset, Suomessa käyvät ammattilaiset, Suomessa asuvat satunnaiset sekä Suomessa käyvät satunnaiset seksityöntekijät. (Kontula 2008, 39–45.) Seksityötä tehdään monesta eri syystä.

Suurimmalle osalle seksityöntekijöistä tärkein syy tehdä seksityötä on raha. Monelle seksityöntekijällä seksityö ei ole ainoa tulonlähde, mutta lisätienestit mahdollistavat korkeamman elintason ylläpidon (Hakala 2018, 47-48). Seksityö voi olla myös vaihtoehto yksitoikkoiselle matalan palkan ja tiukan kontrollin työlle. Seksityöstä saatava korvaus määräytyy sekä palvelun että taustan mukaan. Hinnaltaan edullisimpien joukkoon kuuluvan oraaliseksin ja kalleimpien escort -palvelun välillä voi olla kymmenkertaisia hintaeroja. Suomessa suomalaiset seksityöntekijät ansaitsevat pääsääntöisesti enemmän kuin ulkomaalaiset. Osa seksityöntekijöistä käyttää seksityöstä saatavia ansioita peruselämiseen ja osa taas kohdistaa seksityöstä saadut ansiot nimenomaan muihin menoihin, kuten itsensä hemmottelemiseen. Rahaan liittyen useita seksityöntekijöitä motivoi runsaampi vapaa-aika; kokopäiväiset seksityöntekijät vastaanottavat esimerkiksi tyypillisesti 1-2 asiakasta päivässä sen sijaan, että työskentelisivät kahdeksan tuntia päivässä. (Kontula 2008, 125-134.) Ulkomaalaistaustaiset, erityisesti thaimaalaiset, lähettävät palkastaan osan perheelleen kotimaahan (Kontula 2008, 48).

Rahan lisäksi tärkeänä syynä tehdä seksityötä on useille seksityöntekijöille seksi (Hakala 2018, 48). Seksityöhön kuuluva seksi voi antaa seksityöntekijälle seksuaalista nautintoa, mutta se ei ole pääasia työssä (Kontula 2008, 141). Seksuaalinen nautinto voi ilmetä myös esimerkiksi seksuaalisen kiinnostuksen kohteena olemisena (Kontula 2008, 144). Osa seksityöntekijöistä luonnehtii myös seksityötä kutsumusammattikseen. Osalle seksityöntekijöistä seksityön tekeminen voi olla myös voimauttavaa ja antaa mahdollisuuden kokea vallantunnetta. (Hakala 2018, 47-51). Seksityö voi antaa myös mahdollisuuden oman seksuaalisen itsenäisyyden ja henkilökohtaisen seksielämän kehittymiseen (Kontula 2008, 152).

3.2 Seksityön lopettaminen

Seksityö voidaan lopettaa monesta eri syystä. Teela Sanders erittelee artikkelissaan *Becoming an Ex-Sex Worker* (2007) neljä erilaista syytä seksityön lopettamiselle. Nämä neljä syytä ovat reaktioperustainen, vaihteittainen suunnittelu, luonnollinen siirtymä sekä jojo-ilmiö. Reaktioperusteisella tarkoitetaan sitä, että

seksityö lopetetaan jonkin yllättävän tapahtuman, kuten pahoinpitelyn seurauksena. Vaiheittaisessa suunnittelussa taas lopettaminen tapahtuu vaiheittain, jolloin taloutta ja eläkkeelle siirtymistä suunnitellaan tarkoin ennen seksityön lopettamista. Luonnollisessa siirtymässä seksityöntekijät lopettavat usein ikääntymisen vuoksi. Jojo-ilmiö tarkoittaa taas sitä, että seksityöstä siirrytään pois, mutta siihen palataan takaisin, jonka jälkeen saatetaan taas lopettaa ja palata takaisin ja niin edelleen. (Sanders 2007, 74- 94). Suomessa suurin osa seksityöntekijöistä lopettaa vähitellen (Kontula 2019). Silloin seksityön lopettamisen huolellinen suunnittelu voi parantaa mahdollisuuksia seksityön lopettamisen onnistumiseen. Tällöin seksityöntekijä voi tarvita apua kouluttautumiseen ja uudelle uralle suuntautumiseen sekä muihin psykososiaalisiin haasteisiin. Näihin tarpeisiin tulisi ensisijainen vastaaja olla kunnan aikuissosiaalityö. Aikuissosiaalityö kattaa muun muassa työhön, asumiseen ja raha-asioiden hoitoon liittyviä asioita (Aikuissosiaalityö 2019). Käytännössä tämä voi kuitenkin olla vaikeaa sillä, jotta työntekijä saisi henkilön elämäntilanteesta kokonaisvaltaisen kuvan, olisi hänen hyvä tietää nykyisestä tai aiemmin tehdystä seksityöstä. Seksityön ottaminen puheeksi kunnallisissa palveluissa voi olla kuitenkin vaikeaa ja jopa hankaloittaa seksityötä tehneen henkilön avunsaantia. On vaarana, että aikuissosiaalityössä tulee leimatuksi seksityön vuoksi, vaikka apua tarvitsisi muihin elämäntilanteeseen liittyviin pulmiin. Ihmistä ei tällöin nähdä palvelutarpeen kautta, vaan tarve jää stigman jalkoihin. (Kontula 2019). Stigmalla tarkoitetaan häpeäleimaa, joka saa ihmisen tuntemaan itsensä ulkopuoliseksi tai ettei häntä hyväksytä stigmatisoivan asian kautta (Cambridge dictionary, 2019).

Seksityö lopetetaan usein ennen virallista vanhuuseläkeikää, jolloin seksityön lopettavalla on vielä aikaa, ennen kun hän voi siirtyä virallisesti eläkkeelle. Suurin osa seksityöntekijöistä lopettaa iän karttuessa, mutta eivät kaikki. Osalle ikä voi nimenomaan olla myyntivaltti. (Kontula, 2019.) Usein seksityön lopettamisen jälkeen ajankohtaista voi olla esimerkiksi uudelleen kouluttautuminen eläkkeelle siirtymisen sijaan.

4 ELÄKKEELLE SIIRTYMINEN

Tässä luvussa käsitellään eläkkeelle siirtymistä. Aluksi kerrotaan lyhyesti Suomen eläkejärjestelmästä. Tämän jälkeen käsitellään eläkkeelle siirtymisen prosessia ja niitä muutoksia, mitä eläkkeelle siirtyvä kohtaa.

4.1 Suomen eläkejärjestelmä

Suomessa eläkkeet turvaavat vanhuudesta, työkyvyttömyydestä tai ikääntymisestä johtuvan työttömän toimeentulon (Kansaneläke, työeläke vai molempia? 2019). Suomessa on kaksi eläkejärjestelmää, jotka täydentävät toinen toisiaan. Nämä ovat työeläke ja kansaneläke. Molemmat näistä sisältävät työkyvyttömyyseläkkeen ja vanhuuseläkkeen. Työkyvyttömyyseläke on tarkoitettu henkilöille, jotka ovat menettäneet työkykynsä. Vanhuuseläkettä maksetaan, kun henkilö on tullut tiettyyn ikään. (Eläke 2019.) Vanhuuseläkeikä riippuu syntymävuodesta, sillä se on sidonnainen oman ikäluokan työeläkeläisissä määriteltyyn vanhuuseläkeikään. (Kansaneläkkeen lajit 2019.)

Työeläkkeellä tarkoitetaan eläkettä, joka kertyy tehdyn työn mukaan. Työeläkkeen maksaa työeläkelaitokset, joita on useita Suomessa. Työeläkettä kertyy palkkatyöstä tai yrittäjänä toimimisesta. Työeläke kertyy työuran aikana maksetuista työeläkemaksuista. Työeläkkeen suuruus riippuu siitä, kauanko työtä on tehnyt ja paljonko on saanut palkkaa. Työntekijän ei tarvitse itse huolehtia työeläkemaksuista, vaan työnantaja huolehtii maksut palkanmaksun yhteydessä. Yrittäjä maksaa maksunsa itse. (Mikä työeläke on 2019.)

Kansaneläkettä maksaa Kansaneläkelaitos eli Kela. Henkilö on oikeutettu kansaneläkkeeseen, mikäli hän ei saa työeläkettä tai, jos työeläke on pieni. Kansaneläkettä maksetaan henkilöille, joilla on oikeus Suomen sosiaaliturvaan. (Kansaneläkkeen lajit 2019.) Kela maksaa myös takuueläkettä. Takuueläke on tarkoitettu turvaamaan Suomessa asuvien kaikista pienituloisten eläkeläisten toimeentuloa. (Takuueläke 2019.) Takuueläke turvaa etenkin maahanmuuttajien eläketurvaa. Takuueläkettä voi saada vaikka ei ole olisi oikeutettu kansaneläkkeeseen.

Takuueläkettä saa, mikäli on asunut Suomessa kolme vuotta ja on yli 65-vuotias. (Takuueläke parantaa maahanmuuttajan eläketurvaa 2019.)

4.2 Eläkkeelle siirtyminen

Eläkkeelle siirtyminen, oli syy mikä tahansa, on aina iso elämänmuutos ja mahdollinen kriisi. Se, millaiseksi eläkkeelle siirtyminen koetaan, riippuu paljon siitä, millaisista lähtökohdista eläkkeelle siirrytään. (Seistamo 2007, 17.) Osa siirtyy eläkkeelle omasta tahdostaan, osa taas saattaa joutua siirtymään eläkkeelle vasten omaa tahtoaan. Kokemus eläkkeelle siirtymisestä ei ole yksiselitteinen. Samalla, kun ihmiselle tulee helpotus työelämän stressistä pääsemistä, realisoituu eläkkeelle siirtyessä myös oma vanheneminen. (Karisto 2008, 313.)

Eläkkeelle siirtyminen on ison elämänmuutoksen lisäksi myös roolimuuotos. Eläkkeelle siirtymistä kuvataankin tutkimuksissa usein prosessina, jossa siirrytään työntekijän roolista vähitellen eläkeläisen rooliin (Haarni 2010, 40). Töissä ollessa ihminen tekee työtä elättääkseen itseään, mahdollista perhettään ja kerryttääkseen eläkettä. Eläkkeelle siirtyessä henkilön rooli muuttuu työntekijästä eläkeläiseksi. Yhteiskunta maksaa hänelle korvauksen ilman työtekoa (Jyrkämä 2008). Henkilöt, joiden elämässä työ on ollut merkittävässä osassa ja tärkeä osa identiteettiä voi olla haasteellista päästää irti työroolistaan ja hyväksyä uutta rooliaan eläkeläisenä (Karisto 2008, 314). Roolimuutosta onkin usein kuvattu eräänlaisena tyytymisenä tai sopeutumisenä (Haarni 2010, 41).

Kariston (2008) mukaan eläkkeelle siirtymistä voidaan kuvata eräänlaisena siirtymisenä vapaavyöhykkeelle. Tällä tarkoitetaan sitä, että eläkkeelle siirtymisen jälkeen on enemmän aikaa pohtia ja tarkastella omaa elämää (Karisto 2008, 312.) Tällöin onkin väärin ajatella, että eläkkeelle siirtyminen olisi ainoastaan irtautumista työelämästä. Se on uuden elämänvaiheen alku. Eläkkeellä oleminen on se vaihe ihmisen elämässä, kun ihminen viimein pääsee nauttimaan tekemästään työstään tai eletystä elämästään rauhassa. (Jyrkämä 2008, 271.)

Eläkkeelle siirtymiseen liittyy niin positiivisia ja negatiivisia asioita. Dufva (2012) on väitöstutkimuksessaan kirjoittanut näistä asioista tutkimuksensa pohjalta. Dufvan (2012) tutkimuksessa positiivisina asioina oli aikataulumuutokset. Työ ei enää määrittänyt vapaalla olo aikaa, vaan elämää sai elää omaan tahtiin. Eläkkeen saaminen säännöllisenä tulona ilman työntekoa nähtiin positiivisena asiana. Negatiivisiksi koettuina asioina tutkimuksessa nousi esiin pärjääminen pienellä eläkkeellä, päivärytmin katoaminen sekä työn kautta tulleista ihmissuhteista luopuminen. Mahdollinen sairastuminen ja yksinäisyys aiheuttivat pelkoa tulevaisuudesta. (Dufva 2012, 150.)

Taloudellisella tilanteella on vaikutusta eläkkeelle siirtyessä. Eläkkeelle siirtyminen tapahtuu helpommin nuorempana, mikäli henkilöllä on korkeat tulot. Korkeat tulot helpottavat eläkepäätöstä, koska taloudellinen tilanne eläkkeellä oloon on turvattu. Pidempään työelämässä jatkavat usein sellaiset henkilöt, jotka haluavat työnteollaan vielä nostaa tulevaa työeläkettään. (Dufva 2012, 57.) Kansaneläkkeelle jääminen ennen vanhuuseläkeikää pudottaa koko eläkeajan eläkettä (Eläkeläisen tuet -esite 2019,5). Yleensä henkilön siirtyessä työelämästä eläkkeelle hänen tulotasonsa laskee jonkin verran. Kuitenkin, jos eläkkeelle siirrytään työttömyydestä, parantaa tämä henkilön tulotasoa (Palomäki 2018, 9.) Eläkkeelle siirtyminen helpottaa myös työttömän työmäärää, sillä eläke on säännöllinen, eikä eläkkeen saamiseksi tarvitse tehdä joka kuukausi ilmoitusta Kelaan, toisin kuin työmarkkinatukea saadessa.

Eläkkeelle työelämästä siirryttäessä henkilön arki muuttuu oleellisesti. Aikaisemmin työ on asettanut raamit arjelle ja säännöstellyt henkilön vapaa-ajan määrää. Ihmisen suhtautuminen ja käsitys ajasta muuttuu. (Karisto 2008, 221.) Hilikka Dufva (2013) on viitannut Kelly & Swisherin (1998, 60) tutkimukseen, jossa eläkkeelle jääneidein todettiin ajattelevan eläkkeellä olon parhaiksi puoliksi juuri vapaa-ajan ja mahdollisuuden tehdä niitä asioita, joista itse pitää. Tämän vastapuolena näkyi kuitenkin aikataulujen menettäminen ja se, että ne täytyisi luoda itse itselleen. Nämä asiat eläkkeelle siirtyneet olivat kokeneet ristiriitaiseksi. Aikaisemmin työ on pitkälti määrittänyt elämänrytmiä. Eläkkeelle siirryttäessä kohdataan se tosiasia, että vapaa-aikaa on liian paljon. Tämä korostuu etenkin silloin, jos eläkkeelle siirtyneellä ei ole harrastuksia tai hänellä ei ole mahdollisuutta muuttaa työroolia toiseen, esimerkiksi isovanhemman, rooliin. (Karisto 2008,

237.) Joissakin tapauksissa tilanne on täysin päinvastainen. Tähän Dufva (2013) on viitannut Price (2003, 349) tutkimukseen, jossa on todettu, että aikataulujen menettäminen aiheuttaa haasteita, koska eläkkeelle siirtymisen jälkeen kalenteri täyttyy liiaksi ja eläkkeellä olevan täytyy itse opetella rajaamaan menoja. Karisto (2008, 243) on huomauttanut tutkimuksessaan, että vaikka harrastamisesta ja aktiivisesta elämästä puhutaan paljon eläkkeelle siirtymisen yhteydessä, niin harvemmin eläkeläinen aloittaa täysin uutta harrastusta. Harrastukset ovat usein entuudestaan tuttuja, mutta harrastaminen lisääntyy, koska aikaa harrastamiseen on enemmän. Mikäli henkilö aloittaa uuden harrastuksen, on hän sitäkin todennäköisesti jo aikaisemmin kokeillut. (2008, 243.)

Eläkkeelle siirtyminen vaikuttaa moniin eri osa-alueisiin ihmisen elämässä. Se, mitkä muutokset vaikuttavat eniten, riippuu täysin ihmisestä ja hänen elämäntilanteestaan. Keskeisenä voidaan nähdä muutoksiin valmistautuminen, sillä tutkimuksen mukaan eläkkeelle siirtyminen koetaan mieluisammaksi, mikäli se tapahtuu suunnitellusti ja vapaaehtoisesti (Seistamo 2007,18).

5 TOTEUTUS

Tutkimusotteena on käytetty kvalitatiivista eli laadullista tutkimusotetta. Tämä tarkoittaa käytännössä pohjautumista tutkimuspohjaiseen, empiiriseen sekä tutkijan omiin johtopäätöksiin aiheesta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Järjestimme Pro-tukipisteen Helsingin toimipisteellä yhdessä Pro-tukipisteen työntekijän sekä vertaistoimijoiden kanssa ryhmämuotoisia työpajoja seksi- ja erotiikka-alan työstä eläkkeelle siirtymisestä kiinnostuneille Pro-tukipisteen asiakkaille. Yhteensä työpajoihin osallistui 12 henkilöä, joista 7 osallistui jokaiselle kyseiselle kieliryhmälle tarkoitetulle tapaamiselle. Pro-tukipisteellä oli ajatus siitä, että ryhmät jaettaisiin kolmeen eri kieliryhmään; suomenkieliseen, thainkieliseen ja venäjänkieliseen. Tämä tehtiin sen vuoksi, että näiden kieliryhmien välillä on mittavia kulttuurieroja. Pro-tukipiste tarjosi käyttöömme myös tulkin thain- ja venäjänkielisiin ryhmiin, mikä mahdollisti sen, että yhteisen kielen puute ei ollut informaation kulkemisen esteenä. Tulkit valittiin niin, että he olivat Pro-tukipisteellä jo aiemmin toimineita henkilöitä, jolloin myös seksi- ja erotiikka-alan sanasto ja aihepiirit olivat tuttuja eivätkä esimerkiksi kulttuurisista syistä sopimattomia ottaa puheeksi.

Seksityöntekijöitä toimii Suomessa sekä vierailevia että Suomessa asuvia. Käytännössä tässä opinnäytetyössä keskitymme Suomessa asuviin vakituksiin sekä satunnaisiin seksityöntekijöihin. Näistä henkilöistä kohderyhmäämme olivat seksityötä tekevät tai tehneet suomen-, thain- ja venäjänkieliset henkilöt, jotka olivat kiinnostuneet seksityön lopettamisesta, eläkkeelle siirtymisestä tai jo siirtyneet eläkkeelle. Teimme yhteistyömme Pro-tukipisteen Helsingin toimipisteen kanssa, joten tutkimuksen kohderyhmään kuuluvat henkilöt toimivat tai ovat toimineet pääasiassa Helsingin alueen vaikutuspiirissä sekä ovat jo entuudestaan Pro-tukipisteen asiakkaita.

Ryhmien suunnittelu toteutui projektiryhmässä, joihin kuuluivat tämän opinnäytetyön tekijöiden lisäksi työntekijä Pro-tukipisteeltä sekä vertaistoimijoita kaikista kieliryhmistä. Vertaistoimijoita suunnittelupalaverissa oli yleensä mukana yksi tai kaksi, joten jotkut kieliryhmät olivat tapaamisissa paremmin edustettuina. Vertais-

toimijat toimivat myös apuna työpajojen markkinoinnissa kohderyhmälle. Laadimme markkinointimateriaalin työpajoista, joka käännettiin thain- ja venäjänkielille.

Työpajat toteutettiin Pro-tukipisteen Helsingin toimipisteen tiloissa helmi-huhtikuussa 2019. Jokaisen kieliryhmän työpaja kesti kolme tapaamiskertaa ja yhdellä kertaa aikaa oli varattu 2,5-3 tuntia ja tämä sisälsi yhteisen ruokailun. Työpajoissa oli paikalla tämän opinnäytetyön tekijät sekä työntekijä Pro-tukipisteeltä. Thainkielisessä ryhmässä toimi lisäksi ulkopuolinen tulkki ja venäjänkielisessä ryhmässä tulkkina toimi opintovapaalla oleva Pro-tukipisteen työntekijä. Ohjasimme ryhmää niin, että ryhmän aikana toinen meistä ohjasi ja toinen kirjoitti muistiinpanoja. Pro-tukipisteen työntekijä toimi tukena.

Tapaamiset aloitimme ryhmän yhteen tuomisella ja kuulumisten vaihtamisella. Alussa osallistujille kerrottiin ryhmän tarkoitus sekä se, kuinka aineistoa kerätään ja mihin sitä käytetään. Tämän jälkeen alustimme teeman. Jokaisella tapaamiskerralla oli oma teemansa. Kuvakortteja käytettiin apuna ryhmään liittymisessä ja aiheeseen virittäytymisessä. Kuvia käyttämällä on helpompaa tuoda omaa tarinaansa esiin. Tunne- tai olotilasta kertominen kuvan avulla voi olla helpompaa kuin tunteiden sanottaminen suoraan. Kuva toimii ikään kuin kerronnan välineenä. (Vilen, Leppämäki & Ekström 2008, 304-305.)

Ensimmäisellä kerralla teemana oli menneisyys, nykyhetki ja lähitulevaisuus; se missä nyt ollaan. Menneisyyden ja nykyisyyden tarkastelulle annettiin tilaa, sillä oman historian ymmärtäminen antaa mahdollisuuksia suunnata ajatuksia tulevaan. Kokko (2006) on väitöskirjassaan käyttänyt tulevaisuuden muistelu -menetelmää. Hän oli havainnut, että henkilön voi olla haasteellista siirtyä suoraan tulevaisuuteen, ellei hän ole saanut mahdollisuutta kertoa menneisyydestään. (2006,159.) Menneisyyden merkitystä ei pidä vähätellä, sillä menneisyyden kokemukset muokkaavat sitä, kuinka henkilö näkee elämänsä nykyisyyden ja tulevaisuuden (Hänninen 2000, 53). Ryhmän alussa valittiin kuvakortit sen perusteella, mikä kuvastaa nykyistä elämäntilannetta. Jokainen osallistuja sai vuorolleen kertoa valitsemastaan kortista haluamansa verran. Myös ohjaajat ja tulkki osallistuivat kuvakorteista kertomiseen. Tämän avulla annettiin osallistujille mahdollisuus tutustua toistensa lisäksi myös ohjaajiin.

Kuvakorteista heränneen keskustelun jälkeen siirryttiin ryhmäkerran varsinaiseen tehtävään, joka oli ensimmäisellä kerralla kolmikenttämenetelmä, jossa pohdittiin menneisyyttä, nykyhetkeä ja tulevaisuutta. Jokainen osallistuja, ohjaajat ja tulkki pois lukien, sai yhden A2-kokoisen paperin, jonka sai jakaa haluamallaan tavalla kolmeen osaan. Ohjeeksi annoimme miettiä merkittäviä asioita omassa menneisyydessä ja nykyhetkessä ja mitä ajatuksia tulevaisuudesta oli. Annoimme virikkeeksi aikakausilehtiä, joita oli suomeksi, thaiksi ja venäjäksi. Suurin osa lehdistä oli niin sanottuja naisten lehtiä, mutta pyrimme mahdollisuuksien mukaan tuomaan lehtiä paikalle monipuolisemmin, jotta materiaali ohjailisi ihmisten työskentelyä mahdollisimman vähän. Tehtävässä oli myös mahdollista kirjoittaa tai piirtää aikakausilehdistä kuvien ja tekstien leikkaamisen ja liimaamisen sijaan. Ihmisillä on hyvin erilaisia tapoja ilmaista omia tunteita ja ajatuksiaan (Vilen ym. 2008, 305). Halusimme tarjota mahdollisimman monia erilaisia ilmaisutapoja, jotta osallistujilla olisi mahdollisuus valita juuri se itselle parhaiten sopiva.

Varsinaiseen ryhmätehtävään oli varattu noin 60 minuuttia aikaa. Tämän jälkeen jokainen sai kertoa omasta työstään juuri sen verran, kun halusi. On tärkeää, että henkilöllä on mahdollisuus vain tehdä ja toteuttaa itseään, ilman vaatimusta kertomisesta (Vilen ym. 2008, 300). Suomenkielisessä ryhmässä teimme ensimmäisen kerran tehtävän hieman eri tavalla. Osallistajat halusivat jakaa paljon omia henkilökohtaisia asioitaan, ja kokivat tällaisen työskentelytavan vieraaksi. He ehdottivat, että kävisimme aiheen läpi mieluummin vain pelkästään keskustellen. Meille heidän ehdotuksensa sopi, joten etenimme heidän ehdottamallaan tavalla.

Toisella ryhmäkerralla keskityttiin tulevaisuuteen ja suunnattiin katseet eläkkeelle siirtymiseen. Ensin valittiin kuvakortit sen perusteella, mikä kuvasi omaa tulevaisuutta tai ajatuksia ja tunteita omasta tulevaisuudesta. Tähän vaiheeseen osallistui myös ohjaajat sekä tulkki. Kuvakorteista keskustelun jälkeen siirryimme varsinaiseen tehtävään. Tällä kerralla jokaiselle osallistujalle, ohjaajat ja tulkki pois lukien, annettiin paperi, joka jaettiin neljään osioon. Osioiden otsikoita olivat: 1. Tätä toivon, 2. Tätä pelkään, 3. Tämän haluan varmistaa, että toteutuu ja 4. Tähän haluan apua (Koivula, 2016). Nämä neljä otsikkoa annoimme tulkeille käännettäväksi. Myös tällä ryhmäkerralla osallistujat saivat valita, halusivatko he

kirjoittaa, piirtää vai liimata lehtileikkeitä. Työskentelyyn oli varattu noin 60 minuuttia aikaa. Työskentelyn jälkeen jokaisella osallistujalla oli mahdollisuus jakaa oma työnsä muiden kanssa siinä määrin, kun hän itse halusi. Tämän avulla saimme tietää konkreettisia ajatuksia ryhmän osallistujilta eläkkeelle siirtymiseen ja tulevaisuuteen liittyen.

Kolmannen kerran teemana tarkasteltiin sitä, kuinka eläkkeelle siirtymiseen liittyviin tavoitteisiin päästään ja kuinka omia voimavaroja voidaan vahvistaa. Halusimme saada ryhmäläiset pohtimaan sitä, kuinka he voivat oikeasti saavuttaa tavoitteensa. Eläkkeelle siirtymisestä puhuttaessa usein toiveet ovat aktiivisessa tekemisen täyteisessä elämässä. Tämä kuva tulee myös yhteiskunnan tasolta. Nämä mielikuvat voivat luoda epäonnistumisen tunteita, mikäli oma eläkeaika ei olekaan niin aktiivista, kun on toivonut. (Karisto & Konttinen 2004, 160.) Halusimme, että ryhmäläiset saavat jotakin konkreettisia keinoja elämäänsä, kuinka onnistuvat toiveidensa saavuttamisessa. Tehtävän toivottiin myös nostavan esiin palvelutarpeita ja niitä asioita, missä Pro-tukipiste voisi olla avuksi.

Aloitimme valitsemalla kuvakortit sen perusteella, mikä kortti kuvaa omia voimavaroja ja asioita, jotka tuovat jaksamista arkeen. Myös ohjaajat ja tulkki osallistui-
vat. Kolmannessa työpajassa käytiin läpi työpajakerroilla tulleita tulevaisuuden tavoitteita. Näiden tavoitteiden ja toiveiden pohjalta lähdettiin tutkimaan sitä, millä konkreettisilla teoilla niihin voitaisiin päästä. Edellisellä kerralla tehdystä nelikenttää pureuduttiin nyt jokaiseen sen kautta, mitä näille asioille voisi tehdä. Kolmannen kerran pohdittava nelikenttä oli seuraava: 1. Miten toiveen voi toteuttaa? 2. Mistä apua pelkoon? 3. Miten tämän voisi varmistaa? 4. Mistä ja minkälaista apua haluaisin? Jokainen osallistuja, ohjaajat ja tulkki pois lukien, sai yhden A2-kokoisen paperin, jonka sai jakaa neljään osaan. Nämä neljä otsikkoa annoimme tulkeille käännettäväksi sekä thaiksi että venäjäksi. Myös tässä tehtävässä oli mahdollisuus käyttää lehtileikkeitä, kirjoittaa tai piirtää. Tehtävää sai jatkaa toisella kerralla tehtyyn työhön tai tehdä täysin erillisen. Tähänkin työskentelyyn oli varattu aikaa noin 60 minuuttia. Venäjänkielisessä ryhmässä päädyimme osallistujien toiveesta toteuttamaan viimeisen kerran pelkästään keskustellen.

Jokainen työpaja lopetettiin käymällä läpi ryhmästä tehdyt havainnot ja muistiinpanot. Tällöin jokaisella ryhmään osallistuneella oli mahdollisuus vaikuttaa siihen,

mitä tietoa ryhmästä kirjataan. Tällöin osallistujilla oli mahdollisuus kommentoida, poistaa tai lisätä muistiinpanoja. Thain- ja suomenkielisissä ryhmissä päätimme ryhmät yhdessä syömiseen. Osallistujien toiveesta venäjänkielisessä ryhmässä ajoitimme yhteisen ruokailun ryhmän alkuun. Viimeisellä kerralla palkitsimme jokaiseen tietyn kieliryhmän ryhmäkertaan osallistuneille henkilöille kiitokseksi pienet lahjat. Jokaisen ryhmäkerran jälkeen keskustelimme ohjaajien ja tulkin kesken ryhmässä heränneistä ajatuksista.

5.1 Aineiston keruu ja dokumentointi

Keräsimme aineiston ryhmissä kirjoittamalla muistiinpanoja keskusteluista aiheista. Muistiinpanot kirjoitettiin pelkistetyksi ja niin, että henkilön tunnistettavuus häivytettiin. Aineistoa ei ollut mahdollista kerätä esimerkiksi äänittämällä tai kuvaamalla. Tämä johtuu seksi- ja erotiikka-alan työn arkaluontoisuudesta, jolloin ihmiset eivät halua tuntea minkäänlaista uhkaa paljastumisesta. Ryhmään osallistuneilla oli mahdollisuus vaikuttaa muistiinpanoihin. Kaikki kyseistä ryhmää koskevat muistiinpanot luettiin ryhmälle ääneen jokaisen ryhmäkerran jälkeen. Tällöin osallistujilla oli mahdollisuus muokata, poistaa, lisätä ja kommentoida muistiinpanoja. Aineiston analyysiä ja syventämistä tapahtui myös aineistonkeruuvaiheessa, sillä työpajat olivat vuorovaikutuksellisia ja keskustelullisia. Työpajojen ohessa muistiinpanoja teemoiteltiin eri alaotsikoiden alle sen verran, kuin luontaisia kokonaisuuksia syntyi.

5.2 Aineiston käsittely ja analyysi

Kerätty aineisto, eli muistiinpanot, teemoiteltiin useiden kattoteemojen mukaisesti. Tässä opinnäytetyössä on kaksi tutkimuskysymystä. Näiden kahden tutkimuskysymyksen myötä aineisto jaettiin sekä kategorisoitiin vielä omiin alalajeihinsa. Tässä vaiheessa aineistoa hieman tiivistettiin ja tämän opinnäytetyön kannalta epäolennaisia muistiinpanoja jätettiin pois. Teemoittelussa kunkin teeman alle kirjoitettiin ne kohdat, joissa puhuttiin kyseisestä teemasta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Jätimme aineistoon ryhmätunnis-

teet teemoittelussa eli sen, olivatko kyseiset asiat nousseet esiin thain-, suomen- vai venäjänkielisessä ryhmässä. Tämä antoi meille mahdollisuuden myös tarkastella kulttuurin vaikutusta ajatuksiin eläkkeelle siirtymisestä sekä palvelutarpeista. Tämän yhteydessä hyödynsimme kvantifiointia merkitsemällä tiettyihin toistuviin teemoihin ja asioihin tunnisteet kieliryhmästä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Teemoittelun ja kvantifioinnin jälkeen yhdistimme teemat sopiviksi kokonaisuuksiksi ja vastaamaan erikseen esitettyihin tutkimuskysymyksiimme. Näin saimme hyvän kokonaiskuvan esiin nousseista asioista, joita pystyimme tarkastelemaan viitekehyksessämme. Teoreettinen viitekehys ohjaa tutkimuksen suuntaa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tässä opinnäytetyössä viitekehysemme muodostuu seksityöstä sekä eläkkeelle siirtymisestä liittyvistä ilmiöistä.

6 TULOKSET

Työn tulokset on jaoteltu kahteen osioon tutkimuskysymyksiemme mukaisesti. Ensimmäiseksi tarkastellaan seksityöntekijöiden ajatuksia eläkkeelle siirtymisestä ja seksityön lopettamisesta sekä siitä nousseista aiheista teemoittain. Toisena tarkastellaan eläkkeelle jäävien tai sitä suunnittelevien seksityöntekijöiden palvelutarvetta Pro-tukipisteellä.

6.1 Seksityöntekijöiden ajatuksia eläkkeelle siirtymisestä ja seksityön lopettamisesta

Monenlaisia erilaisia teemoja nousi keskustellessa seksityön lopettamisesta ja ajatuksista eläkkeelle siirtymisestä. Seksityötä pidettiin työnä siinä missä mitä tahansa muutakin thain- ja venäjänkielisissä ryhmissä. Kaikissa kieliryhmissä tuli esiin seksityön vapaaehtoisuus. Thainkieliset halusivat korostaa, että seksinmyynti ei ole ainoastaan thaimaalainen ilmiö, vaan sitä tapahtuu kaikkialla ja eri kansalaisten toimesta. Thainkielisessä ryhmässä tuli esiin myös ajatus seksuaalimoraalista ja siitä, että osan osallistujien mielestä oli pahempi olla seksuaalissa kanssakäymisessä usean ihmisen kanssa ilman rahallista korvausta kuin ottaa seksipalveluista maksua.

Suomenkielisissä ryhmässä seksityöhön liittyvät salaisuudet ja niiden sairastuttavuus nousivat esiin. Ryhmässä todettiin kuitenkin, että salaisuuden välttämättömyyden hyväksyminen helpottaa työntekoa. Suomenkielisessä ryhmässä ehdotukseksi nousi, että seksityötä ei olisi hyvä aloittaa alle 26-vuotiaana, sillä osallistujat kokivat omasta kokemuksestaan, että sitä nuorempana oli vaikeaa arvioida seksityön aiheuttamia vaikutuksia elämään.

Venäjänkielisessä ryhmässä pohdittiin sitä miksi seksityö täytyisi lopettaa ikään-tymisen myötä. Osallistujilta nousi esiin kysymys siitä, minkä takia seksityö kannattaisi lopettaa, jos asiakkaita ikääntyneenäkin riittää. Osallistujat myös kokivat, että he eivät myy itseään vaan heitä voi ostaa. Ikääntymiseen liittyen venäjänkielisessä ryhmässä tuli kuitenkin esiin baareissa tehtävä työ. Yöaikaan tehtävä työ

oli iän myötä voimia vievää ja osallistujien mukaan uusien asiakkaiden etsiminen raskasta ja uudet asiakkaat saattoivat olla osallistujien mukaan vaarallisia. Eräs osallistuja oli myös kokenut ikänsä vuoksi syrjintää baarissa, jossa oli valikoitu sisään pääsijöitä niin, että ikääntyneimmillä naisilla ei ollut mahdollisuutta päästä ravintolaan.

Osa ryhmään osallistuneista oli jo lopettanut seksityön tekemisen. Seksityön lopettaminen oli pääasiassa sujunut helposti, kun päätös seksityön lopettamisesta oli tehty. Suomenkielisillä päätöksen pohtiminen oli vienyt osallistujien mukaan paljon energiaa. Eräs osallistuja kuvaili, kuinka yhdenkin keikan tekeminen kuukaudessa loi koko kuukaudelle "päivystysfiiliksen". Tällä tarkoitettiin sitä, että oli tunne siitä, että täytyisi olla asiakkaiden saavutettavissa esimerkiksi puhelimitse tai, että pitäisi tehdä toinenkin keikka. Tämän kuluttavan tunteen vuoksi, osallistujat suosivat kokonaan lopettamista. Suomenkielisessä ryhmässä kerrottiin, että lopettaminen oli aloitettu ilmoittamalla vakioasiakkaille seksityön lopettamisesta. Osa osallistujista oli lopettanut seksityön useampaan kertaan ja sen pariin oli palattu uudelleen, joko rahan, seksin tai seikkailun tarpeessa. Venäjänkielisessä ryhmässä todettiin, että seksityön lopettaminen voi olla vaikeaa, siitä saatavan jännityksen vuoksi.

6.1.1 Terveys

Terveys ja siihen liittyvät muutokset toistuivat jokaisen eri kieliryhmän pohdinoissa liittyen ikääntymiseen ja eläkkeelle siirtymiseen. Osallistujat pohtivat sitä, mitä asioita tulisi ottaa huomioon jo nyt, sekä kuinka nyt tehtävillä toimenpiteillä olisi mahdollista ennaltaehkäistä sairauksia tulevaisuudessa. Osallistujat mainitsivat tärkeiksi terveyttä ylläpitäviksi asioiksi riittävän levon, terveellisen ravinnon sekä liikunnan. Nämä olivat tärkeitä asioita kulttuuritaustasta riippumatta. Omien rajojen tietäminen ja tunteminen terveyden suhteen koettiin tärkeäksi. Osa seksityöntekijöistä oli lopettanut tai vähentänyt seksityötä terveydellisistä syistä.

Tulevaisuutta ajateltaessa ikääntymiseen liittyvät sairaudet olivat huolenaiheena kaikilla ryhmillä. Erityisesti muistisairaudet huolestuttivat. Sairauksissa pelottavinta oli se, ettei pysty enää huolehtimaan itsestään ja perustarpeistaan itsenäi-

sesti. Oman fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn menetys tuntui pelottavalta ajatukselta. Moni osallistujista asui yksin, eikä kaikilla thain- ja venäjänkielisillä ollut ketään läheisiä Suomessa. Tällöin nousi huoli siitä, kuka auttaa ja huolehtii, kun itse ei kykene. Toisaalta myös riippuvuus muista ihmisistä pelotti, vaikka apua olisikin tarjolla. Näihin terveyteen liittyviin huolenaiheisiin osallistujat ehdottivat apukeinoksi ennaltaehkäisyä ja mahdollisimman hyvää huolenpitoa itsestä. Thainkieliset kokivat eläkeiän olevan toivottu, sillä heille se merkitsi lepäämisen aikaa. He eivät kuitenkaan olleet niin luottavaisia siihen, että eläisivät eläkeikään saakka.

Mielenterveys nousi suureksi teemaksi keskusteluissa. Osallistujat kokivat, että normaaliin elämään kuuluu hyvän ja pahan tasapainoilua sekä sitä, että elämä tuntuu välillä vaikealta. Oma mielenterveyden tila ja omat mielenterveysongelmat, erityisesti masennus, olivat kuormittavia asioita elämässä. Tämän lisäksi traumaattiset ja vaikeat kokemukset, kuten läheisen kuolema, vaikuttivat siihen, minkälaista elämä on nyt. Osa osallistujista oli kokenut myös seksuaalisuuteen liittyviä traumaattisia kokemuksia elämässään. Ne toivat osallistujille kokemuksen, että seksuaaliset rajat olivat viety jo ennen seksityön aloittamista. Nämä tekijät saattoivat vaikuttaa myös siihen, miksi seksityötä on alettu tekemään. Traumaattiset kokemukset elämässä vaikeuttivat asioiden eteenpäin viemistä tässä hetkessä ja vähensivät elämänhalua. Masennusta ajateltiin sairautena, joka voi myös tulla kenelle tahansa ja sitä pidettiin potentiaalisena uhkana tulevaisuudessa. Osallistujien kesken koettiin myös riittämättömydentunnetta, mikä vaikeutti tulevaisuuskeskeistä ajattelua. Lisäksi omien tulevaisuudenpelkojen ja haasteiden tunnistamista ja nimeämistä pidettiin osin hankalana. Ikääntyminen tuntui myös pelottavalta. Osasyys pelkoon mainittiin se, että suomalaiset vanhukset, etenkin vanhainkodissa asuvat, eivät vaikuta iloisilta.

Suomenkielisessä ryhmässä tuli esiin, että seksityö saattoi tuoda mukanaan ongelmia, mutta osallistujat nimesivät, että useimmat ongelmat olivat olemassa jo ennen seksityön aloittamista. Yksi tällaisista myöhemmin ilmenneistä ongelmista oli se, kuinka seksityön lopettamisen jälkeen oma identiteetti voi tarvita muokaus- ja päivittämistä. Monet seksityöntekijät pitävät oman ammattiminänsä eril-

lään muusta minästään. Tämä saattaa näkyä esimerkiksi työnimen käytössä. Työn lopettamisen jälkeen, kerrottiin esimerkiksi oman etu- ja sukunimen löytämisen uudelleen olevan tärkeitä asioita työstä irrottautumisessa.

6.1.2 Ihmissuhteet

Kaikissa kieliryhmissä nousi esiin yhteyden merkitys muihin ihmisiin. Yhteydellä tarkoitettiin merkityksellisiä ihmissuhteita. Thainkielisten ryhmässä painottui eniten yhteisöllisyyden tärkeys. Yhteisöön kuulumisen ja yhteenkuuluvuuden tunne koettiin merkityksellisenä. Tulevaisuuden ja ikääntymisen kannalta koettiin tärkeäksi, että on yhteisö, jossa huolehditaan toisista. Tällainen auttamiskulttuuri oli thainkielisille todella tärkeä. Toisten auttamisesta sai itselle hyvän mielen ja samalla tietää, että toinen auttaa tulevaisuudessa, mikäli itselle tulee avuntarve. Yhteisöllisyys nähtiin myös voimavarana, jonka avulla saadaan enemmän asioita aikaan. Yhteisöistä ja perheistä puhuttaessa nousi esiin, että perhe voi olla jokin muukin kuin biologinen perhe. Se voi olla jokin tärkeä yhteisö, tai esimerkiksi Pro-tukipiste.

Suomenkielisten ryhmässä korostui keskustelu osallistujien erilaisista ihmissuhteista. Keskustelussa nousi esiin, kuinka seksityön salaamisen takia joutuu ottamaan etäisyyttä tai jopa luopumaan läheisistä ihmisistä. Seksityötä tehdessä elämässä oli noussut merkityksellisiksi sellaiset ihmissuhteet, joiden kanssa omaa työtä ei tarvinnut salata. Tällaisia ovat esimerkiksi toiset seksityöntekijät. Seksityön lopettamisen kannalta koettiin, että olisi hyvä irtaantua seksityöhön liittyvistä ihmissuhteista, esimerkiksi Pro-tukipisteen yhteisöllisestä toiminnasta tai muista seksityöntekijöistä. Osallistujat kertoivat, että näille yhteisöille tulisi löytää tulevaisuudessa jokin korvaava yhteisö tai ihmissuhde. Osallistujat toivoivat myös, että heidän olisi mahdollisuus lähentyä uudestaan aikaisemmin seksityön takia luovutetuista ihmissuhteista. Tulevaisuudessa nähtiin myös se, että kaikissa yhteisöissä ei voi olla täysin oma itsensä, vaikka olisikin lopettanut seksityön tekemisen. Salaisuutta joutuu siis kantamaan myös tulevaisuudessa, vaikka työtä ei enää aktiivisesti tekisi. Elämänkumppanin löytäminen ja rakastaminen sekä rakastetuksi tuleminen oli osallistujilla toiveissa. Venäjänkielisten ryhmässä toivottiin kumppanin löytämistä tulevaisuudessa sekä sitä kautta perheen saamista

ympärille. Parisuhde oli osallistujien mielestä todella merkityksellinen ihmissuhde elämässä.

6.1.3 Arjessa ja muutostilanteissa jaksaminen

Thainkielisillä korostui itsestään huolehtiminen ja itse itsensä auttaminen. He uskoivat, että kukaan muu ei voi auttaa heitä, kuin he itse. Oman kehon ja mielen arvostaminen toimi pohjana sille, että itsestään oli mahdollista pitää huolta. Tämä taas auttoi siinä, että asioita oli helpompi hoitaa itse. Itsensä ajattelun koettiin myös olevan se asia, joka auttaa tulevaisuuden tavoitteiden saavuttamisessa. Asioihin valmistautuminen etukäteen nähtiin merkityksellisenä. Parhaana valmistautumiskeinona toimi positiivinen ajattelu.

Tulevaisuus nähtiin yleisesti ottaen valoisana ja toiveikkaana. Positiivinen ajattelu nähtiin voimakkaana voimavarana. Valoisa elämänasenne ja negatiivisten asioiden taakse jättäminen ja niistä luopuminen oli merkityksellistä mielekästä elämää rakennettaessa. Tulevaisuus näytti toiveikkaalta ja siihen uskottiin, että tulevaisuudessa odottaa hyviä asioita. Toivon säilyttäminen olikin kantava voimavara. Oma asenne ja asennoituminen asioihin toiveikkuuden lisäksi antoi myös positiivista kuvaa tulevaisuudesta. Se, ettei jäädä negatiivisiin asioihin kiinni ja taistellaan itsensä pois negatiivisista tunteista ja tilanteista koettiin tärkeäksi. Ne asiat, joihin ei löydy ratkaisua taas, voi yrittää hyväksyä sellaisenaan osaksi elämää. Asioissa onkin päästävä osallistujien mielestä eteenpäin ja hyväksyttävä esimerkiksi oma kuolevaisuutensa.

Osallistujilla oli monenlaisia arjessaselviytymiskeinoja. Se, että asioille antaa aikaa, helpotti osallistujia ja siten asiat hoituivat usein ajan myötä itsestään. Asiat oli myös syytä miettiä yksi kerrallaan ja keskittyä tulevaisuuden sijaan ensisijaisesti nykyhetkeen. Elämää ei myöskään ollut osallistujien mielestä syytä ottaa liian vakavasti. Osa osallistujista suuntasi huomionsa itsensä ulkopuolelle, huomaamalla muiden ihmisten huonomman tilanteen, esimerkiksi sairauden tai vamman. Muiden ihmisten huonompi tilanne sai epäonnistumisen kokemuksen tuntumaan pienemmältä.

Hyvä itsetunto oli osallistujien mukaan hyvän elämän taustalla. Voimavaroja lisäsi myös vahva mieli. Tällä osallistujat tarkoittivat sitä, että voimavarat kasvavat sen myötä, kun ihminen uskoo ja luottaa itseensä. Usko omiin onnistumismahdollisuuksiin ja sen turvin epävarmoiksi koettujen asioiden tekeminen lisäsivät itsetuottamusta. Osallistujat kertoivat, että elämänlaatu paranee, kun huomaa olevansa kykeneväinen tekemään asioita ja pärjäävänsä itse. Toisaalta myös itsetuottamusta pystyi osallistujien mukaan kasvattamaan myös muiden voimavarojen avulla. Konkreettisine keinoina selvitä muutostilanteista, kuten eläkkeelle siirtymisestä mainittiin empatia itseä ja muita kohtaan, tarkka suunnittelu ja arjen rutiinit sekä usko johonkin, esimerkiksi itseensä tai omaan perheensä.

6.1.4 Talous

Taloudellinen tilanne tulevaisuudessa nousi keskustelunaiheeksi kaikissa ryhmissä. Kaikissa ryhmissä keskusteltiin siitä, kuinka tulevaisuudessa eläke tulee riittämään elämiseen. Suomen- ja venäjänkielisten ryhmissä nousi esiin pohdintaa seksityön tekemisestä eläkkeellä, mikäli vastaan tulee taloudellisesti vaikea tilanne. Venäjänkielisten ryhmässä seksityöntekeminen nähtiin hyvänä tapana saada lisätienestiä pienen eläkkeen rinnalle, mikäli asiakkaita vain riittää. Suomenkielisten ryhmässä toive oli, ettei seksityön pariin enää palaisi. Kuitenkin tiukan paikan tullen työn pariin oltiin valmiita palaamaan. Thainkielisten ryhmässä puhuttiin, että tulevaisuuden heikkenevään rahatilanteeseen on hyvä varautua etukäteen säästämällä rahaa.

6.1.5 Usko ja hengellisyys

Oma usko ja hengellisyys nousivat kaikissa ryhmissä asiaksi, joista osallistujat saivat toivoa sekä voimavaroja elämäänsä. Sekä suomenkieliset että thainkieliset kertoivat rukoilun tuovan voimavaroja. Rukoilu oli auttanut osallistujia ja he kokivat, että heidän toiveisiinsa oli vastattu. Thainkielisillä hengellisyys kietoutui enimmäkseen temppelissä ajan viettämiseen. Eräs osallistuja kertoi haluavansa varmistaa, että temppeliin mennessä hänellä on valkoinen mekko päällä. Tämän hän kertoi symboloivan mielen puhtautta. Tällä hän tarkoitti sitä, että on

valmis menemään temppeleihin ja jättämään taakseen muut asiat. Lisäksi suoje-
luskon ja henkien kunnioittaminen oli thaimaalaisille tärkeää, sillä heiltä sai vas-
tineeksi suojelusta. He myös kokivat, että henkiä on enemmän Thai-
maassa kuin Suomessa.

Suomen- ja venäjänkielisten keskuudessa usko keskittyi enimmäkseen kristin-
uskoon. Suhde uskoon ja Jeesukseen koettiin suomenkielisten ryhmässä merki-
tykselliseksi ja asiaksi, jota haluaa myös ikääntyessä ylläpitää. Osa suomenkieli-
seen ryhmään osallistuneista koki raamatun lukemisen merkityksel-
liseksi asiaksi. Suomenkielisten kesken seurakuntaan oli ristiriitainen suhde; suo-
menkieliset kokivat, että seurakunta ei pystyisi hyväksymään heidän seksityö-
tönsä ja monista asioista joutui vaikenemaan. Venäjänkieliset olivat taas huolis-
saan käytännön asioista, kuten hautauksesta, kun he eivät kuuluneet suomalai-
seen seurakuntaan.

6.1.6 Elinympäristö

Rauha ja rauhallisen elämän tavoittelu korostui erityisesti thainkielisten osallistu-
jien kesken. Rauhalla tarkoitettiin mielen lepäämistä ja hyvää oloa sydämessä.
Osallistujat kertoivat, että rauhan saavuttamiseen voi itse vaikuttaa. Parhaana
keinona pidettiin sitä, että päättää itse antaa asioiden olla. Tämän avulla oli mah-
dollista päästä rauhaan. Thainkielisten lisäksi venäjänkieliset ottivat esille kauniin
elämän ja kauneuden vaalimisen elämässä merkitykselliseksi asiaksi.

Oma koti ja pysyvä asunto nousivat erityisesti thainkielisten kesken tärkeäksi
asiaksi. Thainkieliset halusivat luottaa siihen, että yksinasuvanakin voi pärjätä.
Tähän auttoi se, että monet suomalaisetkin asuvat yksin. Osa thain- ja venäjän-
kielisiin ryhmään osallistuneista toivoi pääsevänsä palaamaan perheensä luokse
takaisin kotimaahansa. Osa taas koki, että oli tullut Suomeen elämään eikä pel-
kästään työskentelemään tai heillä ei ollut ketään läheisiä enää kotimaassaan.

Suomenkielisessä ryhmässä tuli esiin ajatus siitä, että koti voi olla kaunis myös
vain itseään varten. Moni seksityöntekijä tekee seksityötä kotonaan, jolloin kotia
on pidettävä kauniina työntekoa varten. Ajatuksena oli, että kauniin kodin ei vält-

tämättä tarvitsisi johtaa seksityöhön palaamiseen. Uuteen asuntoon muuttaminen ja sen pyhittäminen tilaksi, jossa seksityötä ei olla tehty eikä tehdä, tuntui myös merkitykselliseltä. Toisaalta taas palaaminen seksityöhön sen myötä näyttäytyi epätodennäköisenä, sillä se, että joutuisi vuokraamaan työtilan, veisi seksityöltä vapaaehtoisuuden tunnun, jolloin työnteko voisi tuntua pakolta ja epämiellyttävältä.

Luonto ja luonnossa ajan viettäminen nousi esiin jokaisessa kieliryhmässä. Osa osallistujista haaveili kesäpaikasta, joka olisi luonnon lähellä. Venäjänkielisessä ryhmässä todettiin, että Suomessa kaikkialla on rauhallista, mikä tekee myös luonnosta nauttimisen helpommaksi kuin Venäjällä. Venäjänkielisessä ryhmässä nousi esiin kiinnostus ympäristönsuojelua kohtaan. Tämä näkyi ihmisten herätteenä ympäristönsuojeluun ja ekologisuuteen. Luonnon lisäksi haluttiin nauttia lämpimästä säästä. Suomenkielisten ryhmässä tuli lisäksi toive eläinten kanssa ajan viettämisestä.

6.1.7 Ajankäyttö

Eläkkeelle siirtymisessä kaikissa ryhmissä nousi esiin halu pysyä aktiivisena ja toteuttaa itseään. Kaikissa ryhmissä nousi myös esiin toive mahdollisuudesta matkustella tulevaisuudessa. Venäjän- ja thainkielisten ryhmissä toivottiin, että eläkkeelle siirtymisen jälkeen olisi mahdollisuus matkustaa oman perheen luokse pidemmäksi aikaa, koska aikaisemmin työnteko on estänyt sitä. Ryhmissä nousi esiin erilaisia harrastuksia, joita eläkkeellä ollessa toivottiin olevan mahdollisuus harrastaa. Thain- ja venäjänkielisten ryhmissä nousi esiin toive vapaaehtoistyön tekemisestä eläkkeellä.

6.2 Eläkkeelle siirtyvien ja/tai seksityön lopettavien seksityöntekijöiden palvelutarve Pro-tukipisteellä

Ryhmissä nousi esiin erilaisia palvelutarpeita. Sosiaaliohjauksen tarve nousi esiin kaikissa ryhmissä. Thain- ja venäjänkielisten ryhmissä sosiaaliohjausta toivottiin eläkkeen hakemiseen liittyviin asioihin, kuten mistä ja miten eläkettä haetaan ja

kuinka paljon eläkettä saa. Thainkieliset osallistujat nostivat esiin myös ohjauksen muissa raha- ja asumisasioihin liittyvissä paperiasioissa. Tarve nousi, koska ryhmäläiset kokivat oman kielitaitonsa olevan riittämätön suomen kielen ymmärtämiseen. Venäjänkieliset osallistujat perustelivat sosiaaliohjauksen tarvetta sillä, että asioiden hoitaminen Pro-tukipisteen työntekijöiden kanssa on helpompaa, kuin asiointi esimerkiksi Kelassa. Asioiden hoitaminen Pro-tukipisteen työntekijöiden kanssa koettiin hyväksi myös siksi, että asiakkaan ei tarvitse miettiä millaisia asioita hän voi kertoa itsestään, vaan voi olla rehellinen omasta työstä ja taustoistaan. Osallistujat myös kokivat, että Pro-tukipisteellä heidät kohdataan tasarvoisesti ja he voivat olla juuri sellaisia kuin ovat. Suomenkielisten osallistujien sosiaaliohjauksen tarve keskittyi tilanteisiin, joissa seksi- tai erotiikka-alan työn lopettamisen jälkeen on vielä työkäkö jäljellä ennen eläkkeelle siirtymistä. Pro-tukipisteeltä toivottiin tällöin sosiaaliohjausta uudelleen kouluttautumisen tai työmahdollisuuksien etsimisessä.

Ryhmissä toisena pääteemana nousi esiin Pro-tukipisteen yhteisöllinen toiminta. Tämä tarve nousi esiin kaikissa ryhmissä, mutta erilaisessa muodossa. Thain- ja venäjänkielisten ryhmissä yhteisöllinen toiminta ja Pro-tukipisteen yhteisöön kuuluminen koettiin tärkeäksi. Thainkielisessä ryhmässä toivottiin, että Pro-tukipiste tarjoaisi ryhmää, jossa ikääntyneemmät seksi- ja erotiikka-alan työntekijät voisivat tavata ja keskustella keskenään. He kokivat tärkeänä yhdistävänä tekijänä iän, eivät työn lopettamisen suunnittelun tai keskustelun aiheesta. Venäjänkielisten ryhmässä Pro-tukipisteen päivystys koettiin paikaksi, johon on hyvä tulla tapaamaan muita alalla toimivia sekä omia tuttuja. Yhdessä olemisen koettiin lisäävän hyvinvointia ja uusien ihmisten tapaaminen sekä kulttuureihin tutustuminen toi mielelle virikettä. Myös yhteisöllisessä toiminnassa nousi esille omana itsenä oleminen. Pro-tukipisteen yhteisöllisessä toiminnassa ei tarvitse pelätä oman työn saavan muita ihmisiä sokkiin. Osallistujat toivoivat myös erilaisia retkiä yhteisölliseen toimintaan.

Suomenkielisten ryhmässä nousi esiin ajatus ryhmästä, joka olisi tarkoitettu kaiken ikäisille lopettamista harkitseville. Toiveissa oli vertaisohjaajan pitämä ryhmä. Vertaisohjaajalla toivottaisiin olevan tietoa lopettamisen teemoista ja seksityön janasta. Lopettamisen teemoilla tarkoitetaan erilaisia tapoja, kuinka työ voidaan lopettaa. Seksityön janalla tarkoitetaan erilaisia vaiheita, joita työskentelyn aikana

tulee vastaan. Ryhmä olisi keskusteluryhmä, jossa keskusteltaisiin lopettamiseen liittyvistä asioista. Näin ihmiset pystyisivät jakamaan tietoa ja käsittelemään asioita samassa tilanteessa olevien ihmisten kanssa. Esiin nousi myös se, voisiko ryhmässä olla myös muuta aktiivista toimintaa. Tämä kuitenkin nähtiin olevan riskitilanteessa sen kanssa, että oltaisiin irtautumassa työelämän piireistä. Osallistujat kokivat, että työn lopettaminen on helpompaa, mikäli irtautuu kaikista siihen liittyvistä asioista, tässä tapauksessa myös Pro-tukipisteen toiminnasta. Ryhmän kesto ja toimintaa pohdittaessa nousi esiin ajatus, että ryhmä voisi toimia verkko-ryhmänä tai Pro-tukipisteen verkkosivuilla keskustelualustalla. Tällöin ympäri Suomea lopettamista harkitsevat alalla työskentelevät voisivat osallistua ryhmään, eikä ryhmän toiminta olisi paikkakuntasidonnaista. Osallistujat näkivät tämän mahdollisuutena laajentaa Pro-tukipisteen palveluita laajemmalle.

Näiden kahden pääteeman lisäksi thain- ja venäjänkielisten ryhmistä nousi esiin yksityiskohtaisempia toiveita palveluista. Thainkielisten ryhmässä nousi työn lopettamisen jälkeinen ajankäyttö. Osallistujat pohtivat, kuinka lisääntyvää vapaa-aikaa voisi käyttää ja heiltä tuli esiin toive, että Pro-tukipisteeltä saisi ohjausta vapaaehtoistyöhön. Osallistujat ehdottivat Helsingin kaupungin vapaaehtoistoiminnan asiantuntijan kutsumista Pro-tukipisteelle kertomaan vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista. Myös vapaaehtoisena toimimista Pro-tukipisteellä toivottiin.

Venäjänkielisten ryhmässä toivottiin tietoa erilaisista eläköitymiseen ja vanheneamiseen liittyvissä asioista. Osallistujat toivoivat, että Pro-tukipisteelle voitaisiin kutsua asiantuntija kertomaan, miten voi itse vaikuttaa erilaisiin iän mukana tuleviin terveydelle haitallisiin asioihin ennaltaehkäisevästi, esimerkiksi muistiongelmiin. Ryhmässä toivottiin myös tietoa siitä, kuinka vanhuuteen kannattaa valmistua.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa käsittelemme johtopäätöksiä, joita teimme selvityksen tulosten pohjalta. Ensimmäisenä käymme läpi seksityöntekijöiden ajatuksia eläkkeelle siirtymisestä, jonka jälkeen kiinnitämme huomiomme seksityöntekijöiden palvelutarpeeseen sekä palveluiden kehittämiseen Pro-tukipisteellä.

7.1 Seksityöntekijöiden ajatuksia eläkkeelle siirtymisestä ja seksityön lopettamisesta

Tässä opinnäytetyössä keskitymme vapaaehtoisesti tehtyyn seksityöhön. Tuloksissa esiin nousseen seksityön vapaaehtoisuuden korostamisella voidaan pyrkiä stigman häivyttämiseen. Lisäksi se muuttaa mielikuvia seksityöstä enemmän kohti vapaata valintaa kuin ihmiskauppaa, vaikka toki molempia lähtökohtia seksityön kentällä löytyy. Seksityöhön liittyvät salaisuudet voivat vaikeuttaa elämää monelta kannalta, vaikka varsinaisesti seksityö ei sitä tekisi. Pahimmillaan seksityötä tekevä ihminen voi joutua elämään kaksoiselämää, jossa seksityön tekeminen on asia, josta ei ole mahdollista keskustella kenenkään kanssa. Toisaalta tämä saattaa myös olla jännittävää, mikä voi lisätä seksityön tekemisen kiinnostavuutta, jos motivaationa on jännitys- tai seikkailuhakuisuus.

Terveelliset elämäntavat sekä riittävä lepo nousivat esiin jokaisessa ryhmässä. Nämä asiat tukevat sekä fyysistä että psyykkistä terveyttä (Sallinen, Kando-
lin & Purola 2007). Terveys käsittää fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin eikä ainoastaan sairauden poissaoloa (Constitution of World Health Organization, n.d.) Tuntui luonnolliselta, että huoli terveyden riittävydestä ja keinot sen ylläpitämiseksi sekä sairauksien ennaltaehkäisemiseksi tulivat esiin jokaisessa ryhmässä, sillä terveys koskettaa jokaista ihmistä. Terveysteen liittyvät huolet ja ongelmat lisääntyvät myös ikääntymisen myötä. Terveysten ylläpitämisellä on paljon vaikutusta koettuun ikääntymiseen, sillä hyvä terveys mahdollistaa sosiaalista elämää ja harrastuksia (Karisto & Konttinen 2004,161). Seksityö on

myös työtä, joka voi olla fyysisesti, henkisesti ja sosiaalisesti raskasta. Työskentelyasennot- ja tilanteet sekä usein yöaikaan tehtävä työ voi käydä liian raskaaksi iän myötä.

Fyysisen jaksamisen lisäksi henkinen jaksaminen oli monen osallistujan mielessä. Hyvää mielenterveyttä pidettiin hyvinvoinnin pohjana. Mielenterveys voidaan määritellä hyvinvointina, jolloin yksilö näkee oman potentiaalinsa, pysyy käsittelemään normaalia elämään kuuluvaa stressiä, toimimaan kehittävästi ja hedelmällisesti sekä antamaan oman panoksensa yhteisölleen (Mental health: a state of well-being 2014). Osalla osallistujista oli kokemusta masennuksesta ja se nähtiin suurimpana mielenterveyden uhkana myös tulevaisuudessa. Suomen mielenterveysseura toteaa masennuksen olevan ikääntyneiden yleisin mielenterveysongelma (n.d.), joten huoli on realistinen. Seksityö voi myös lisätä yksinäisyyden ja erillisyydentunnetta, mikä voi pahimmillaan johtaa masennukseen. Monet seksityöntekijät eivät voi kertoa työstään edes lähimmille ihmisilleen. Tällöin voi syntyä kokemus, että on hyvin yksin. Havaintojemme mukaan vaikeista asioista keskusteleminen oli luontevampaa suomen- ja venäjänkielisille kuin thainkielisille.

Suomenkielisten ryhmässä esiin noussut keskustelu ihmissuhteista kuvasi hyvin seksityön vaikutusta ihmissuhteisiin sekä seksityön lopettamiseen ja eläkkeelle siirtymiseen. Osallistujien kertoma etäisyyden ottaminen ihmisiin on asia mistä Kontula (2008) on kirjoittanut väitöskirjassaan. Seksityön ollessa iso osa omaa elämää, voi sen piilottamiseksi joutua ottamaan etäisyyttä sellaisiin ihmissuhteisiin, joiden ei halua saavan tietää seksityöstä. Tämä taas lisää niiden ihmissuhteiden merkitystä, jotka tietävät seksityöstä. (Kontula 2008, 75.) Kun taas haluaa lopettaa seksityön tekemisen, kokivat suomenkieliset osallistajat, että etäisyyttä tulisi ottaa niihin ihmissuhteisiin, jotka liittyvät seksityön tekemiseen. Tässä tulee samanlainen tilanne vastaan kuin eläkkeelle siirtymisessä. Eläkkeelle siirryttäessä henkilö menettää usein tärkeän sosiaalisen yhteisön, työyhteisön (Tiilikainen 2016, 122). Eläkkeelle siirtyminen voikin lisätä yksinäisyyttä, etenkin henkilöille, joille työyhteisö on ollut merkityksellinen (Tiilikainen 2016,120).

Kontula (2008) on havainnut väitöskirjassaan seksityöntekijöille olevan haasteellista yhdistää parisuhdetta ja työtä (Kontula 2008, 72). Suomen- ja venäjänkielissä ryhmissä nousi esiin rakkauden kaipuu ja toive parisuhteen löytämisestä.

Eläkkeelle siirtyessä tai seksityön lopettamisen jälkeen voikin olla aika, kun parisuhteen muodostaminen ja ylläpitäminen voi olla helpompaa, kun työn aiheuttavat haasteet ovat poissa.

Thainkielisten yksin pärjäämisen ja itsensä auttamiseen liittyvä puhe saattaa liittyä siihen, kuinka vaikeistakin asioista on täytynyt selvitä yksin ja ilman muiden apua. Joissain tilanteissa myös viranomaisilta on voinut olla vaikeaa pyytää tai saada apua. Arjessa ja muutostilanteissa jaksamisessa tarvittiin osallistujien mukaan hyvää itsetuntoa. Suomen mielenterveysseura on todennut, että hyvä itsetunto on positiivista realismia (n.d.), jonka avulla henkilö uskoo omiin mahdollisuuksiinsa sekä näkee myös rajoitteensa.

Eläkkeen riittäminen elämiseen nousi huolenaiheena kaikissa ryhmissä. Seksityötä tehdään usein lisätienestinä työn tai työttömyyden ohessa (Kontula 2019). Seksityöstä kertyy työeläkettä ainoastaan, jos sitä tekee toiminimellä. Jos seksityötä on tehnyt ilman toiminimeä, ei eläkkeelle siirtyessä ole kerryttänyt työeläkettä. Tällöin eläke koostuu kansaneläkkeestä. Suomen- ja venäjänkielisten ryhmissä nousi esiin se vaihtoehto, että seksityötä tekisi, vaikka olisikin jäänyt eläkkeelle, mikäli taloudellinen tilanne sitä vaatisi. Venäjänkielisten ryhmässä nousi esiin se, että miksi seksityö pitäisi edes lopettaa eläkkeelle siirtyessä, jos asiakkaita riittää. Tästä voidaan päätellä, että eläkkeelle siirtyminen ja seksityön lopettaminen eivät aina korreloi keskenään. Kontula (2019) kertoi haastattelussa, että usein seksityö voi olla myös keino saada elämään niin sanottua ylimääräistä rahaa. Mikäli ei ole kerryttänyt itselleen työeläkettä, voi pienen eläkkeen rinnalla olla tarvetta seksityön mahdollistamalle lisätulolle.

Uskonto oli vahvasti läsnä osallistujien kertomuksissa. Thainkielisten kesken uskon ja hengellisyyden harjoittaminen liittyi paljon temppelin ympärille. Thaimaalaisista 95% on Theravada buddhalaisia, mihin kuuluu kiinteänä osana tempeleissä käyminen (Thaimaan uskonto n.d). Thainkielisillä suhtautuminen uskoon oli positiivista ja voimavaroja antavaa. Parhaimmillaan usko tuokin elämään ja arkeen jaksamista.

Venäjänkieliset eivät nähneet ristiriitoja ortodoksisen uskon ja seksityön välillä. Toisaalta taas, osa venäjänkielisistä piti seksityötä vahvasti vain yhtenä työnä

muiden joukossa, joten voi olla mahdollista, ettei seksityötä otettaisi uskonnollisissa yhteyksissä kuitenkaan esiin. Suomenkielisten ristiriita seksityön ja seurakunnan välillä voi pohjautua kristinuskon jopa tiukkaan seksuaalimoraaliin, jossa seksityö pahimmillaan loukkaa pyhäksi nostettua rakkauden ja seksin yhteyttä (Kontula & Laakso 2007, 5).

Rauhan ja hitaamman elämäntahdin esiin nouseminen ikääntyessä on luonnollista. Kodin ja elinympäristön pysyvyys luo turvallisuudentunnetta.

Monet seksityöntekijät ovat tehneet paljon työtä elämänsä aikana, joko seksityötä tai muita töitä tai toimineet yrittäjinä. Luonnon merkityksen korostuminen on ymmärrettävää, sillä luonnon läheisyys vähentää sairastavuutta ja lisää onnellisuutta (Luonnon vaikutus hyvinvointiin n.d.) Seksityötä tehdään myös pääasiassa kaupunkiympäristössä, jossa myös asiakkaat ovat. Luonto voi antaa hyvää vastapainoa kiireiselle kaupunkielämälle.

Kaikissa ryhmissä esiin nousi toive aktiivisuudesta, harrastamisesta ja matkustelusta eläkkeelle siirtymisen jälkeen. Nämä asiat ovat asioita mitä ajatellaan kuu-luvan hyvään vanhenemiseen. Eläkkeelle siirtymiseen liittyvissä tutkimuksissa on noussut esiin, että hyvänä elämänä nähdään aktiivinen elämä. Halutaan, että elämä pysyy mahdollisimman samanlaisena, kuin ennen eläkkeelle siirtymistä, mutta niin, että aktiivisuus tulee itselle tärkeistä asioista ja harrastuksista. Tämä ei tarkoita sitä, että elämän pitäisi olla kiireistä, vaan vapautta valita, kuinka aikansa ja energiansa käyttää. (Karisto ym. 2004, 161.) Toivetta vapaaehtoistyön tekemisestä selittää se, että eläkkeelle siirtymisen jälkeen työ ei vie enää aikaa. Vapaa-aikaa on enemmän kuin aikaisemmin. Eläkkeelle siirtyvä henkilö on usein vielä hyvässä kunnossa, joten moni haluaa vapaaehtoistyöllä tehdä jotakin merkityksellistä elämässä (Karisto 2008, 315).

7.2 Eläkkeelle siirtyvien ja/tai seksityön lopettavien seksityöntekijöiden palvelutarve Pro-tukipisteellä

Sosiaaliohjauksellisten palveluiden tarve oli thain- ja venäjänkielisten ryhmissä hyvin erilainen kuin suomenkielisten ryhmässä. Sosiaaliohjauksen tarve juuri Pro-tukipisteeltä voi vaikuttaa ulkomaalaislaki. Ulkomaalaislaissa ulkomaalaisen,

ei-EU-kansalaisen kohdalla käännytysperusteena voidaan pitää sitä, että henkilön epäillään myyvän tai myyneen seksuaalipalveluita (Ulkomaalaislaki 2004/301 9 luku 148§ kohta 6). Thain- ja venäjänkielisten seksityöntekijöiden ei tarvitse pelätä paljastuvansa työstään asioidessaan Pro-tukipisteellä. Heillä olisi mahdollisuus asioida kunnallisissa palveluissa, mutta salaisuuden pitäminen omasta työtaustasta asioidessa näiden palveluiden piirissä voi käydä raskaaksi. Pro-tukipisteellä asioidessaan he voivat olla vapaasti omia itsejään. Suomenkielisten ryhmän sosiaaliohjauksen tarve voidaan nähdä johtuvan seksityössä olevasta stigmosta. Kontula (2019) mainitsi haastattelussa, että julkisissa palveluissa työskentelevien ammattilaisten asenne seksityötä kohtaan voi vaikuttaa siihen, milaista palvelua seksityötä tekevät henkilöt saavat. Valitettavasti usein ihmisen palvelutarve saattaa jäädä stigman varjoon. Seksityön lopettaneen henkilön voi olla helpompi asioida Pro- Tukipisteellä, vaikka samat palvelut voisi saada kunnallisten palveluiden piiristä.

Yhteisöllisen toiminnan merkitys nousi erityisesti thain- ja venäjänkielisten ryhmässä esiin. Moni Suomeen muuttanut seksityöntekijä kertoi, että Pro-tukipiste on paikka, johon voi tulla tapaamaan tuttaviam. Thainkielisten osallistujien yhteisöllisyyden merkitys voi olla peräisin Thaimaan yhteisöllisestä kulttuurista. Yhteisöllisessä eli kollektiivisessä kulttuurissa henkilö kokee oman olemassaolonsa merkityksen erityisesti ryhmän jäsenenä. Kollektiivisessä kulttuurissa myös toisten auttaminen korostuu. (Räty 2002, 58.) Siinä, missä ihmiset auttavat toisiaan, tarvitsevat ihmiset myös ryhmän tukea enemmän, kuin yksilökeskeisessä kulttuurissa (Räty 2002, 60). Pro-tukipisteen yhteisön merkitystä thainkielisille ryhmäläisille voidaan selittää mahdollisesti myös sillä, että Thaimaasta Suomeen muuttaneilla naisilla on havaittu kotoutumisessa joitakin erityispiirteitä, jotka vaikeuttavat kotoutumista. Thaimaasta muutetaan Suomeen usein avioliiton kautta. Saattaa olla, että Thaimaasta Suomeen muuttaneella henkilöllä ei vuosienkaan Suomessa asumisen jälkeen ole muita sosiaalisia kontakteja valtaväestöön kuin avio puoliso ja mahdolliset lapset. Avioerotilanteissa thaimaalainen puoliso voi jäädä täysin yksin. (Shinyella 2015, 13-16.) Tällaisissa tilanteissa yhteisöön kuulumisen merkitys kasvaa, ja tämä taas näkyy siinä, miksi thainkielisille osallistujille yhteisöllisyys ja Pro-tukipisteen merkitys tuloksissa korostui.

8 POHDINTA

Seksityöstä eläkkeelle siirtymisestä nousevat asiat olivat hyvin samankaltaisia kuin eläkkeelle siirtymiseen ylipäättänsä. Harva esiinnousseista asioista liittyi pelkästään tehtyyn tai tehtävään seksityöhön. Moni seksityötä tehneistä tekee tai oli tehnyt elämänsä aikana myös muuta kuin seksityötä, jolloin eläkkeelle saatettiin siirtyä myös jostain muusta työstä. Osa myös jatkoi seksityötä varsinaiselle työ- tai kansaneläkkeelle siirtymisen jälkeen.

Opinnäytetyössämme yksi tuloksista oli, että eläkkeelle siirtyminen ja seksityön lopettaminen eivät aina korreloi keskenään. Ryhmiä suunnitellessa emme olleet varmoja, kumpi keskustelu nousisi merkityksellisemmäksi ryhmissä. Ryhmien aikana huomasimme, että thain- ja venäjänkielisissä ryhmissä keskustelu keskittyi ikääntymiseen ja eläkkeelle siirtymiseen, kun taas suomenkielisten ryhmässä keskustelu keskittyi enemmän seksityön lopettamiseen liittyviin teemoihin.

Opinnäytetyön yhtenä lähtökohtana oli selvittää, onko Pro-tukipisteen Helsingin toimipisteen tarkoituksen mukaista hakea eläkkeelle jääville seksityöntekijöille kohdennettuihin palveluihin hankerahaa keväällä 2019. Kohdennettua hankerahaa ei haettu, mutta eläkkeelle siirtymistä ja seksi- ja erotiikka-alan työstä poistumista suunnitteleville henkilöille suunnattua kohdennettua toimintaa sisällytettiin yhteisöllisen toiminnan hankehakemukseen. Käytännössä tämä voi tarkoittaa eläkkeelle siirtymistä, seksityön lopettavista suunnitteleville tai eläkkeellä oleville seksityöntekijöille suunnattua toimintaa tai sisältyä jo muuhun olemassa olevaan toimintaan. Kohdennettua hankerahaa olisi voitu hakea, jos tarpeet eläkkeelle siirtyvillä seksityöntekijöillä olisivat olleet niin erityisiä, että ne olisivat tarvinneet täysin oman työntekijänsä ja toimintansa. Pro-tukipisteellä järjestetyt ryhmät onnistuivat, sillä jokaiseen kieliryhmään saatiin osallistujia. Opinnäytetyössä saavutettiin asetetut tavoitteet ja saatiin vastaukset esitettyihin tutkimuskysymyksiin.

Opinnäytetyön ajankohtaisuus näkyy ikääntyvien seksityöntekijöiden kävijämäärissä Pro-tukipisteellä. Eläkkeelle jääneitä tai sitä pohtivia seksityöntekijöitä on Pro-tukipisteellä useita. Näin tämä asiakasryhmä muodostaa jo oman joukkonsa.

Erityisesti ulkomaalaistaustaiset seksityöntekijät toivoivat voivansa jatkaa Pro-tukipisteellä myös lopetettuaan seksityön. Tällaisen ryhmän järjestäminen voisi olla Pro-tukipisteellä ajankohtaista. Opinnäytetyöprosessin aikana Espanjan poliisi sulki yhden seksityöntekijöiden myynti-ilmoitussivuston (Kerkelä 2019). Suomenkielisen ryhmän osallistujat kertoivat sivustolla toimineesta seksiä myyvien keskustelupalstasta. Sivuston sulkeminen vaikuttaa tätä kautta myös seksityöntekijöiden hyvinvointiin. Keskustelualustojen merkitys on iso, sillä tällä tavoin ympäri Suomea olevat seksityöntekijät voivat olla yhteydessä toisiinsa. Suomenkielisten osallistujien ideoimalle keskustelualustalle olisi siis tarvetta.

Tämän lisäksi Pro-tukipisteen Tampereen toimipiste kiinnostui suunnittelemastamme ryhmäkokonaisuudesta niin, että halusivat harkita ryhmäkokonaisuuden ottamista säännölliseen käyttöön toimipisteellään. Heidän pyynnöstään ohjaisimme ryhmän seksityön lopettamisesta kiinnostuneille Tampereella huhtikuussa 2019, jonka avulla saatiin tietoa, olisiko Tampereella kysyntää tällaiselle ryhmälle. Ryhmä otettiin positiivisesti vastaan ja Tampereen toimipiste harkitsee jatkoa ryhmäkokonaisuuden uudelleentoteuttamiseksi. Emme kuitenkaan ottaneet Tampereen ryhmässä nousseita ajatuksia ja palvelutarpeita opinnäytetyöhömme, sillä tarkastelun kohteenamme olivat erityisesti eläkeikäiset ja eläkeikää lähestyvät henkilöt, ja Tampereen ryhmän osallistujat eivät olleet tätä kohderyhmää.

8.1 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä on hyvä pohtia tutkimuksen alusta alkaen. Luotettavuus ja eettisyys ohjaavat hyvää tutkimusta läpi tutkimusprosessin. (Tuomi & Sarajarvi 2011, 127.) Opinnäytetyömme tiedonkerääminen oli haaste. Suomessa seksityö on hyvin stigmatisoitua, minkä takia useat seksityöntekijät haluavat salata työnsä (Kontula 2008, 70). Stigman ja salaisuuden selviämisen takia osa seksityöntekijöistä ovat hyvin tarkkoja yksityisyydestään ja anonyymiydestään. Yksityisyyden suojan ja anonyymiyden huomioinnin takia emme pystyneet esimerkiksi kuvaamaan työpajoja, mikä olisi lisännyt työmme luotettavuutta. Työpajojen äänittäminen taas olisi ollut haasteellista, sillä tilassa oli ym-

päri pöytää ihmisiä. Myös työpajojen äänitteiden litteroiminen olisi ollut liian työlästä, sillä pidimme työpajoja yhteensä 27 tuntia. Ratkaisimme aineiston keruun ongelman niin, että toinen meistä opiskelijoista ohjasi ryhmää yhdessä Pro-tukipisteen työntekijän kanssa ja toinen keskittyi ainoastaan aineiston kirjaamiseen työpajojen aikana. Aineiston luotettavuuden kannalta tässä tuli puutteita aineistoon. Kirjauksia tekevä henkilö rajaa aineistoa automaattisesti jo kirjaamisvaiheessa, koska kaiken työpajassa tapahtuvan kirjaaminen ylös ei ole mahdollista. Työpajoihin osallistuvat olivat anonyymejä, emmekä keränneet mitään tietoa niin, että he olisivat tunnistettavissa. Jotta saimme aineistosta mahdollisemman luotettavan, kävimme kirjatun aineiston yhdessä läpi osallistujien kanssa ryhmän lopuksi. Tällöin jokaisella osallistujalla oli mahdollisuus korjata, lisätä tai poistaa kohtia muistiinpanoista, mikäli kirjuri oli esimerkiksi ymmärtänyt jonkun asian väärin. Seksityöntekijän tuntemus oli eduksemme aineistoa kerätessä. Näin oli mahdollista kerätä aineistoa mahdollisimman sensitiivisin ottein. Tällä tavoin halusimme samalla lisätä osallistujien luottamusta aineistoa kohtaan. Tutkimusaineisto tuhottiin opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Ryhmissä esiin tulleista palvelutarpeista on koottu yhteenveto, jota Pro-tukipisteellä on mahdollista hyödyntää jatkossa toimintansa kehittämässä. On huomioitava, että ryhmiin osallistuneita henkilöitä oli kuitenkin määrällisesti vähän, joten tulokset eivät ole suoraan yleistettävissä koskevaksi kaikkia seksityöntekijöitä. Tämä opinnäytetyö toi kuitenkin arvokasta tietoa siitä, minkälaisia palvelutarpeita eläkkeelle siirtyvä seksityöntekijä voi kohdata.

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikutti olennaisesti tutkimukseen osallistuneet henkilöt. Ryhmiin kerättiin osallistujia mainostamalla ryhmiä Pro-tukipisteen Helsingin toimipisteellä sekä vertaisten levittämänä omissa yhteisöissään. Tämän lisäksi kirjoitimme blogitekstin Pro-tukipisteen blogiin koskien seksityön lopettamista. Blogitekstin lopussa oli mainos, jossa markkinoitiin suomenkielistä ryhmää. Tällöin oli mahdollista, että ryhmiin osallistuu myös sellaisia henkilöitä, jotka eivät muuten ole aktiivisesti mukana Pro-tukipisteen toiminnassa

Eri kieliryhmät takasivat sen, että palvelutarpeiden laajuus tuli huomioitua. Tulkin hyödyntäminen kommunikoinnin apuna varmisti sen, että jokainen ryhmään osallistuja tuli varmasti ymmärretyksi, koska jokaisella osallistujalla oli mahdollisuus osallistua omalla äidinkielellään. Tämän lisäksi halusimme, että jokaisella oli

mahdollisuus ryhmässä myös oman kulttuuritaustansa materiaaliin, kuten esimerkiksi thain- tai venäjänkielisiin aikakauslehtiin. Kulttuurisensitiivisyys on halua, kykyä ja herkkyyttä ymmärtää eri kulttuuritaustasta tulevaa henkilöä (Kulttuurisensitiivinen työote sosiaali- ja terveystalouksissa, 2018).

Puolueettomuusnäkökulman pohtiminen tutkimuksessa on tärkeää ja luotettavuuteen vaikuttava tekijä (Tuomi ym. 2011, 136). Toinen tutkimuksen tekijöistä on suorittanut 10 viikkoa kestäneen harjoittelujakson Pro-tukipisteen Tampereen toimipisteessä. Hän on myös tehnyt tuntitöitä Tampereen toimipisteessä syksyllä 2018 ja keväällä 2019. Opinnäytetyön työpajat järjestettiin Helsingin toimipisteessä, joten työpajaan osallistujat eivät olleet tuttuja opiskelijalle. Toisella tekijöistä ei ollut harjoittelu- eikä työhistoriaa yhteistyökumppanin kanssa. Olemme keskustelleet yhdessä suhteestamme seksityöhön ja siitä, minkälaisia mielipiteitä meillä seksityöstä on. Ymmärrämme, että seksiin ja seksityöhön liittyy alistavia mekanismeja, mutta seksityö ei ole automaattisesti alistavaa tai pakotettua, vaan se voi olla seksityöntekijän oma valinta. Aihepiirin tuntemus antoi meille mahdollisuuden myös tehdä mahdollisimman vähän oletuksia, seksityön ja esiin nousseiden asioiden välille. Tällä tarkoitamme sitä, että ymmärrämme, että eläkkeelle siirtymiseen liittyvät asiat eivät välttämättä liity seksityön tekemiseen.

8.2 Jatkokehitysideat

Ryhmiä suunnitteluvaiheessa odotus oli, että eläkkeelle jäävät seksityöntekijät haluavat myös lopettaa seksityön tekemisen. Osalta osallistujilta nousi esiin kuitenkin ajatus siitä, miksi seksityö pitäisi lopettaa eläkkeelle siirtymisen yhteydessä, jos asiakkaita riittää. Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista tutkia, millaisia asioita ja teemoja nousee esiin seksityöntekijöiltä, jotka harkitsevat tai ovat jo lopettaneet seksityön tekemisen. Seksityö voidaan lopettaa monesta eri syystä. Työn lopettaminen ei myöskään aina käy helposti, vaan lopettamiseen liittyy paljon erilaisten asioiden työstämistä. Toisaalta, joissakin tapauksissa lopettaminen käy helposti ilman sen suurempia haasteita tai pohdintoja.

Jatkotutkimusta olisi mahdollista tehdä myös seksityöntekijöiltä esiin nousseista teemoista. Kontula ja Laakso (2007) ovat kirjoittaneet artikkelin millainen paikka

uskonnolla on seksityöntekijöiden moraalikäsitksissä, jossa pohditaan uskonnon ja seksityön yhteensovittamista. Kaikissa tarkastelemissamme kieliryhmissä uskonnon ja uskon merkitys elämässä nousi esiin. Tätä aihetta olisi mielenkiintoista tutkia enemmän, sillä usko ja uskonto ovat iso osa ihmisten elämää. Usko tuo myös voimavaroja, mutta samalla se voi olla haavoittavaa, koska seksityön ja uskon välillä voi olla ristiriitoja riippuen uskonnosta.

Kontula (2019) totesi haastattelussa, että seksityötä on tutkittu Suomessa varsin vähän. Erityisesti niin, että tutkimusta olisi tehty haastatellen seksityöntekijöitä. Tarvittaisiin enemmän tutkimusta ja yhteiskunnallista asenteenmuutosta, jotta seksityön stigmaa voitaisiin vähentää. Myös laajentamalla tutkimusta eri elämän osa-alueisiin olisi mahdollista saada seksityöstä ja seksityöntekijöistä laajempi kuva, kuin mitä yhteiskunnassamme tällä hetkellä on.

LÄHTEET

Aikuissosiaalityö, 2019. Helsingin kaupungin verkkosivu. Luettu 4.2.2019. <https://www.hel.fi/helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/hallinto/palvelut/palvelukuvaukset/3306>

Byde, H. & Kauppinen, J. 2015. PROXY - Tukipalveluja seksityötä tekeville miehille. Loppuraportti 2015. Pro-tukipiste ry. <https://pro-tukipiste.fi/wp-content/uploads/2017/04/proxy-loppuraportti-2015.pdf>

Cambridge dictionary. N.d. Cambridge University Press. Luettu 4.2.2019. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/stigma>

Constitution of World Health Organization. N.d. Luettu 17.4.2019. <https://www.who.int/about/who-we-are/constitution>

Dufva, H. 2012. Eläkkeelle siirtymisen kynnyksellä. Eläkkeellesiirtymisilmiön monitasoinen tarkastelu. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Kuopio: No 35 Itä-Suomen yliopisto.

Eläke 2019. Infofinland -verkkosivu. Luettu 16.5.2019 <https://www.infofinland.fi/fi/elama-suomessa/tyo-ja-yrittajyys/elake>

Eläkeläisen tuet -esite. 2019. Kelan verkkosivu. Luettu 16.5.2019 https://www.kela.fi/documents/10180/0/Elakkeelle_esite_Kela.pdf/eb94994d-ee7a-4b20-9b2c-60bdc0f5ae23

Etsivä työ 2019. Pro-tukipiste -verkkosivu. Luettu 2.5.2019. <https://pro-tukipiste.fi/tietoa-ja-tukea/etsiva-tyo/>

Haarni, I.2010.Kolmas elämä. Aktiiviset eläkeläiset kaupungissa. 1. painos. Helsinki: Gaudeamus

Hakala, Annemari 2018. Kohti intiimiä ja ennakkoluulojen yli – suomalaisten itsenäisesti seksityötä tekevien naisten kokemuksia seksityöstä. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Sosiologian pro gradu -tutkielma. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/104299/1537428072.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Henkilöasiakkaan tuloverotuksen julkiset tiedot. 2016. Vero -verkkosivu. Luettu 9.5.2019. https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/tietoa_verotuksesta/verotuksen_julkiset_tiedot/henkiloasiakkaan_tuloverotuksen_julkise/

Huhtaniska, S. 2017. Katri, 30, työskentelee prostituoituna Rovaniemellä: "Miehet ei käy terapeutilla, ne käy hupakolla" Aamulehti 30.7.2017. Luettu 10.1.2019. <https://www.aamulehti.fi/a/200292235>

Hyvä itsetunto on optimistista realismia. N.d. Suomen mielenterveysseura -verkkosivu. Luettu 30.4.2019. <https://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/hyv%C3%A4-itsetunto-optimistista-realismia>

Hänninen, V. 2000. Sisäinen tarina, elämä ja muutos. 2. painos. Tampereen yliopisto. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. Acta Electronica Universitatis Tamperensis; 696. Väitöskirja.

Jyrkämä, J. 2008. Vanheneminen ja vanhuus. Teoksessa Sankari, A., Jyrkämä, J. (toim.) Lapsuudesta vanhuuteen – iän sosiologiaa. 2.painos. Tampere: Vastapaino.

Järjestyslaki 2003/612. Annettu Helsingissä 27.6.2003.

Kangas, I., Nikander, P. 1999. Naiset ja ikääntyminen. Helsinki: Gaudeamus.

Kansaneläkkeen lajit. 2019. Kelan verkkosivu. Luettu 16.5.2019. <https://www.kela.fi/kansanelake>

Kansaneläke, työeläke vai molempia? 2019. Kelan verkkosivu. Luettu 16.5.2019 <https://www.kela.fi/kansanelaketta-vai-tyoelaketta>

Karisto, A. 2008. Satumaa. Suomalaiseläkeläiset Espanjan aurinkorannikolla. 1. painos. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Karisto, A., Konttinen, R. 2004. Kotiruokaa, Kotikatua, Kaukomatkailua. Tutkimus ikääntyvien elämäntyyleistä. 1. painos. Helsinki: Palmenia-kustannus.

Kerkelä, L. 2019. Sihteeriopisto-sivuston sulkeminen hiljensi Suomen seksikauppaa hetkellisesti, mutta toiminta siirtyi nopeasti muualle. Julkaistu 25.4.2019. Luettu 21.5.2019. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006083922.html>

Kimpimäki, M. 2009. Haureuden harjoittajista ihmiskaupan uhreihin. Prostituoition, parituksen ja ihmiskaupan oikeudellinen sääntely. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus

Koivula, U-M. 2016. Oppimateriaalit. Tampereen ammattikorkeakoulu. Luettu 19.11.2018.

Kokko, R-L. 2006. Tulevaisuuden muistelu. Ennakointidialogit asiakkaiden kokemina. 1. painos. Helsinki: Stakes.

Kontula, A. 2008. Punainen eksodus. Tutkimus seksityöstä Suomessa. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Kontula, A. 2009. Miksi puhua seksistä työnä? Julkaisussa Työelämän tutkimus 1/2009, 7vsk. <http://annakontula.fi/wp-content/uploads/2016/12/tyoelamantutkimus-kontula.pdf>

Kontula, A. Sosiologi. 2019. Haastateltu 22.2.2019. Haastattelijat Notkonen, M. & Ruuska, A. Helsinki.

Kontula, A. & Laakso, A. Uskonnon paikka seksityöntekijöiden moraalikäsitteissä teoksessa: Mika Aaltola (toim.), Uskontoa politiikan tiloissa. Studia Politica Tamperensis 17. Tampere, Tampereen yliopiston Poliitiikan tutkimuksen laitos

2007. S. 95-118. Luettu 5.5.2019. http://annakontula.fi/wp-content/uploads/2017/11/Uskontoartikkeli_12.pdf

Kulttuurisensitiivinen työote sosiaali- ja terveystalouksissa 2018. Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitos -verkkosivu. Luettu 26.11.2018. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/hyvia-kaytantoja/kulttuurisensitiivinen-tyoote>

Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta 1999/1346. Annettu Helsingissä 30.12.1999.

Leeman L. & Hämäläinen R-M 2015. Matalan kynnyksen palvelut. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitos. https://thl.fi/documents/966696/3775621/Tietopaketti_Matalan_Kynnyksen_Palvelut.pdf/97b1aef8-b8ca-4ec3-ac4c-b80d3e754cec

Luonnon vaikutus hyvinvointiin. N.d. Mielenterveystalo -verkkosivu. Luettu 30.4.2019. https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/oppaat/tietoa_luonnon_hyvinvointivaikutuksista/Pages/luonnon_vaiutus_hyvinvointiin.aspx

Masennus on yleisin ikäihmisten mielenterveysongelma. N.d. Suomen mielenterveysseura. Luettu 17.4.2019 <https://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/mielenterveyden-h%C3%A4iri%C3%B6t/masennus/masennus-yleisin-ik%C3%A4ihmisten-mielenterveysongelma>

Mental health: a state of well-being 2014. World Health Organization. Luettu 17.4.2019. https://www.who.int/features/factfiles/mental_health/en/

Mikä työeläke on. 2019. Työeläke -verkkosivu. Luettu 16.5.2019. <https://www.tyoelake.fi/mika-tyoelake-on/>

Palomäki, L-M. 2018. Pensioners' subjective economic well-being in European countries. Comparisons behind the income satisfaction paradox. University of Turku. Helsinki: Eläketurvakeskus. Väitöskirja.

Pictures of a reality. Sex workers talk about their life and experiences within the indoor sex work setting in nine European cities. 2012. Indoors. Marseille, France: Autres Regards. Luettu 8.1.2019. https://tampep.eu/wp-content/uploads/2017/11/Pictures_of_a_reality-Indoors_2.pdf

Pro-tukipiste 2019. Pro-tukipiste-verkkosivu. Luettu 7.5.2019. <https://pro-tukipiste.fi/>

Rikoslaki 1889/39. Annettu Helsingissä 19.12.1889.

Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. 1. painos. Helsinki: Tammi.
Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietokanto. <https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/index.html> viitattu 22.11.2018, 17.4.2019

Sallinen M., Kandolin I. & Purola M., 2007. Fyysinen hyvinvointi artikkelissa Elämän rytmi. 13.8.2007. Luettu 17.4.2019. https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=onn00040

Sanders, T. 2007. Becoming an Ex-Sex Worker. Making Transitions Out of a Deviant Career. Feminist Criminology. Volume 2 Number 1. Sage Publications.

Seistamo, J. 2007. Retirement Transition and Well-being - A 16-year Longitudinal Study. University of Helsinki. Department of Social Policy. Väitöskirja.

Shinyella, T. 2015. "Kun minulla oli suomalainen ystävä, tunsin olevani osa tätä yhteiskuntaa". Thaimaalaisille naisille suunnatun SAIMIT-mentoritoiminnan yhteiskunnallisten vaikutusten arviointiraportti. Helsingin diakonissalaitos.

Skaffari, P. & Urponen K. "Ei vain rakkaudesta, vaan myös ..." : esiselvitys Lapin seksimarkkinoista ja prostituutiosta. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnan julkaisuja C. Työpapereita 48 <https://lauda.ulapland.fi/handle/10024/61809>

Takuueläke. 2019. Kelan verkkosivu. Luettu 16.5.2019. <https://www.kela.fi/takuuelake>

Takuueläke parantaa maahanmuuttajan eläketurvaa. 2019. Kelan verkkosivu. Luettu 16.5.2019. <https://www.kela.fi/-/takuuelake-parantaa-maahanmuuttajan-elaketurvaa>

Terveyspalvelut 2019. Pro-tukipiste -verkkosivu. Luettu 7.5.2019. <https://pro-tukipiste.fi/tietoa-ja-tukea/terveyspalvelut/>

Thaimaan uskonto 2019. Thaufakta. Luettu 20.5.2019. <https://www.thaufakta.com/thaimaa/thaimaan-uskonto>

Tiilikainen, E. 2016. Yksinäisyys ja elämäntilanne. Laadullinen seuranta tutkimus ikääntyvien yksinäisyydestä. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Akateeminen väitöskirja.

Toimintakertomus vuodelta 2018. Pro-tukipiste ry.

Tukea ja tietoa. 2019. Pro-tukipiste -verkkosivu. Luettu 7.5.2019. <https://pro-tukipiste.fi/tietoa-ja-tukea/>

Tukipalvelut 2019. Pro-tukipiste -verkkosivu. Luettu 7.5.2019. <https://pro-tukipiste.fi/tietoa-ja-tukea/tukityo/>

Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Ulkomaalaislaki 2004/301. Annettu Helsingissä 30.4.2004.

Verotus. 2019. Pro-tukipiste -verkkosivu. Luettu 9.5.2019. <https://pro-tukipiste.fi/tietoa-ja-tukea/verotus/>

Vilen, M., Leppämäki, P., Ekström, L. 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. 3. painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy

Yhteisöllinen toiminta 2019. Pro-tukipiste -verkkosivu. Luettu 7.5.2019.
<https://pro-tukipiste.fi/tietoa-ja-tukea/yhteisollinen-toiminta-2/>